

Univerzita Karlova
Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

**Zápisy do obchodního rejstříku a
jejich právní význam**

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Zdeněk Příbyl, CSc.

Diplomant : Jana Táborová

Ročník: V.

Adresa: Mnichov 3, 386 01, Strakonice

Praha
2006

Děkuji panu Doc. JUDr. Zdeňkovi Příbylovi, CSc. za vedení této práce a za podporu, kterou mi věnoval, a všem ostatním z Právnické fakulty UK za jejich vstřícnost a pomoc.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Praha, 2006

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jana Táborová', is written above a horizontal dotted line.

Jana Táborová

Obsah

| | | |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1. | Historický vývoj obchodního rejstříku | 4 |
| 2. | Důvody vzniku obchodního rejstříku a jeho význam..... | 6 |
| 3. | Pozitivně právní úprava obchodního rejstříku | 7 |
| 3.1 | Pojem obchodního rejstříku | 7 |
| 3.2 | Prameny současné právní úpravy obchodního rejstříku | 7 |
| 4. | Orgány vedoucí obchodní rejstřík a řízení ve věcech obchodního rejstříku | 9 |
| 4.1 | Příslušnost soudu | 9 |
| 4.2 | Účastníci řízení a aktivní legitimace k podání návrhu..... | 11 |
| 4.3 | Zahájení řízení | 12 |
| 4.3.1 | Návrh na zápis do obchodního rejstříku..... | 12 |
| 4.3.2 | Zahájení řízení bez návrhu | 14 |
| 4.4 | Důkazy, přílohy k návrhu, listiny | 16 |
| 4.5 | Průběh řízení – registrační princip..... | 17 |
| 4.6 | Rozhodnutí soudu v rejstříkovém řízení | 18 |
| 4.6.1 | Odmítnutí návrhu podle § 200d OSŘ | 18 |
| 4.6.2 | Zamítnutí návrhu podle § 200da odst. 1 OSŘ..... | 19 |
| 4.6.3 | Povolení zápisu | 19 |
| 4.6.4 | Fikce zápisu | 21 |
| 4.7 | Opravné řízení | 21 |
| 4.8 | Soudní poplatky v rejstříkovém řízení..... | 23 |
| 5. | Zápisy | 24 |
| 5.1 | Pojem | 24 |
| 5.2 | Zapisované osoby | 25 |
| 5.2.1 | Právnícké osoby..... | 25 |
| 5.2.2 | Fyzické osoby | 26 |
| 5.2.3 | Zahraniční osoby..... | 27 |
| 5.3 | Zapisované údaje | 28 |
| 5.4 | Zveřejňování zápisu..... | 31 |
| 6. | Právní důsledky jednotlivých druhů zápisů | 32 |
| 6.1 | Konstitutivní zápisy | 32 |
| 6.2 | Deklaratorní zápisy | 34 |
| 6.3 | Význam zápisů | 35 |
| 7. | Princip publicity | 35 |
| 7.1 | Princip materiální publicity | 36 |
| 7.1.1 | Negativní stránka principu materiální publicity | 36 |
| 7.1.2 | Pozitivní stránka principu materiální publicity | 37 |
| 7.2 | Princip formální publicity | 40 |
| 8. | Povaha a společenské funkce obchodního rejstříku..... | 42 |
| 9. | Praxe obchodních rejstříků a pokusy o zefektivnění práce rejstříkových soudů .. | 43 |
| 10. | Závěr | 44 |
| 11. | Seznam literatury..... | 46 |

1. Historický vývoj obchodního rejstříku

Obchodní rejstřík, zpočátku rejstříky kupců, obchodníků a firem, prošel v Evropě dlouhým vývojem než dosáhl současného stavu. Rejstříky, či spíše evidence prvotně sloužily pro záznamy, kdo je obchodníkem nebo kupcem. Postupně se začal okruh zapisovaných skutečností rozšiřovat. Začalo se například uvádět, zda fyzická osoba podniká samostatně nebo jde o společenské podnikání více osob, kdo za ně jedná atd. Konstitutivní zápisy se vyvinuly později, a to nejprve u prvozápisů právnických osob, s nimiž byl spojen účinek vzniku jejich právní subjektivity.

Ve 13. století ve středověkých italských městech vznikaly registry, které sloužily k průkazu příslušnosti obchodníků k cechům a k zápisu společností a prokur. Původní registry nebyly ještě veřejné. Veřejnými se staly, až když do nich začali být zapisováni prokuristé a komanditisté.

První rejstříky sloužily jako obchodní a merkantilní protokoly. Směnečný řád z roku 1717 pro Vídeň a Dolní Rakousy zavedl oběžník pro protokolární zápisy plných mocí společností podepsaných všemi společníky. V roce 1725 zavedl císařský dekret všeobecnou povinnost registrace obchodníků a jimi udělených plných mocí ve Vídni. U nás byly podobné rejstříky zavedeny v r. 1764 po přijetí směnečného řádu z r. 1763. Moderní systém evidence společností v obchodním rejstříku byl zaveden obchodním zákoníkem č. 1/1863 ř. z¹. Do obchodního rejstříku se zapisovali kupci, veřejné společnosti, komanditní společnosti, akciové společnosti, odštěpné závody, prokuristé, likvidátoři a další údaje. Převažovala deklaratorní povaha zápisů, některé

¹ Čl.12

U každého obchodního soudu vésti jest obchodní rejstřík, v němž jest pojmouti zápisy v tomto zákoníku nařízené.

Obchodní rejstřík jest veřejný. Nahlédnouti v něj jest dovoleno každému v obvyklých hodinách úředních. Též lze, zapravíc útraty, žádati za opis zápisů, kterýž jest na požádání ověřiti.

Čl.13

Zápisy do obchodního rejstříku buďtež obchodním soudem ve veřejných listech neprodleně vyhlášeny, pokud není tímto zákoníkem v tom kterém případě něco jiného nařízeno, celým svým obsahem jednou neb vícekráté.

Čl.14

Každý obchodní soud určíž pro obvod svůj každoročně v měsíci prosinci veřejné listy, ve kterých jest uveřejňovati za nejbližšího roku vyhlášky předepsané v článku 13. Usnesení to budiž vyhlášeno v jedněch nebo více veřejných listech.

Kdyby některý z ustanovených listů přestal během roku vycházeti, stanoví soud na místo něho jiný list a veřejně to vyhlásí.

Pokud soudy jsou ve volbě veřejných listů, jež mají k uveřejňování určiti, vázány rozkazy vyšších úřadů, jest posouditi podle zákonů zemských.

měly, jako například zápis akciové společnosti do obchodního rejstříku, konstitutivní účinek. Zákonem určené údaje musely být zveřejněny a se zápisy byly spojeny účinky publicity.

Významné a velice pokrokové bylo také ministerské nařízení č. 27/1863 ř. z., které upravovalo technické podrobnosti vedení rejstříku. Toto nařízení předpokládalo vedení sbírky příloh, plnou formální publicitu, právo žádat opisy nebo výpisy z uložených listin a vydání potvrzení o tom, že určitá firma nebo určitá skutečnost v rejstříku zapsána není. První Československá republika převzala s určitými změnami rakouský právní řád recepční normou (11/1918. z. a n.).

Poté byl vydán zákon č. 22/1948 Sb. z. a n., který odrážel poválečnou situaci. Zaniklo velké množství společností a bylo proto třeba aktualizovat rejstříkové zápisy.

Zákonem č. 100/1950 Sb., o podnikovém rejstříku byly dosavadní obchodní a společenstevní rejstříky nahrazeny podnikovým rejstříkem. Hospodářský zákoník (z. č. 109/1964 Sb.) podnikový rejstřík přejal. Podnikový rejstřík byl sice veden rejstříkovými soudy i v období socialistického práva, ovšem jeho význam byl velmi malý. Princip publicity byl velice okleštěn, do rejstříku mohl nahlížet jenom ten, kdo osvědčil právní zájem² a publikace v úředních listech již nebyla povinná. Jeho význam vzrostl v letech 1990-1991 vzhledem k výraznému rozvoji a nárůstu počtu podnikatelských subjektů.

Dnešní obchodní rejstřík se tedy transformoval z podnikového rejstříku, který v českém obchodním právu existoval do 31. 12. 1991, tedy do účinnosti obchodního zákoníku.

Zápisy vedené v podnikovém rejstříku podle dosavadních předpisů (hlavně podle z. č. 109/1964 Sb., o hospodářského zákoníku) se považují za zápisy v obchodním rejstříku (§ 768 odst. 1. ObchZ). Tímto ustanovením byla zachována kontinuita zápisů a nemuselo dojít k vymazání a opětovnému zapisování subjektů, neboť zápis vedený v roce 1991 v podnikovém rejstříku se ze zákona stal zápisem v obchodním rejstříku.

² § 110 odst. 3 z. č. 109/1964 Hospodářský zákoník: „Organizace nebo jednotlivci si mohou vyžádat úřední opisy, výpisy nebo potvrzení z podnikového rejstříku, osvědčí-li právní zájem na skutečnostech uvedených v podnikovém rejstříku.“

I když byl obchodní zákoník u nás přijat jako prostředek k zavedení moderní právní úpravy obchodního práva, nepodařilo se jeho přijetím zavést zcela funkční systém, což platí zvláště pro obchodní rejstřík. Do systému obchodního rejstříku, byla nedůslednou prvotní úpravou vnesena určitá nestabilita, které se snaží legislativní orgány postupnými novelizacemi obchodního zákoníku a dalších předpisů, jakož i harmonizací s právem Evropských společenství odstranit. Ve vývoji obchodního práva a tudíž i evidence podnikatelských subjektů chybí téměř půl století, po něž byl celý vývoj přerušen.

2. Důvody vzniku obchodního rejstříku a jeho význam

Obchodní rejstřík vznikl pro zajištění maximální bezpečnosti, pružnosti a snadnosti obchodního styku. To má zajistit povinnost zaznamenávat v obchodním rejstříku konkrétní a podle našeho právního řádu zápisy obligatorních skutečností, které jsou významné pro obchodní styk a právo každého, kdo má zájem se s těmito skutečnostmi snadno seznámit.

Skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku jsou obecně a rychle přístupné a komukoli bez obtíží dosažitelné. Obchodní rejstřík slouží zájmům veřejnosti, neboť kdokoli může okamžitě a diskrétně zjistit údaje o kterékoli zapsané osobě. Zároveň slouží zájmům zapsaných osob. Zjednodušuje totiž jejich obchodní styk tím, že je zbavuje nutnosti individuálně vyrozumívat své obchodní partnery o skutečnostech, které se jich týkají.

Obchodní rejstřík je institucí, která má zásadní význam pro podnikání v Česku a která ovlivňuje vývoj české ekonomiky a ovlivňuje příliv zahraničních investic. Je to instituce, která dává možnost podnikatelům a investorům podnikat na českém trhu a tím přímo ovlivňuje příliv zahraničních investic do České republiky. Jestliže bude chtít zahraniční investor podnikat na českém trhu, je obchodní rejstřík první institucí, se kterou se u nás setká a podle které si vytvoří názor na práci českých soudů a institucí.

Funkční obchodní rejstřík je předpokladem funkčního podnikatelského prostředí a konkurenceschopnosti české ekonomiky v evropském měřítku. Musí být přesný, veřejně přístupný, rychlý. Obchodní rejstřík či obdobný registr podnikatelů existuje ve všech zemích Evropské unie a dalších vyspělých zemích. V Německu a Švýcarsku je veden tzv. *Handelsregister*, v Rakousku *Firmenbuch*, ve Francii *le*

registre commerce et des sociétés, v Polsku *rejestr Handlowy* a ve Velké Británii je vedena stručná centrální registrace.

3. Pozitivně právní úprava obchodního rejstříku

3.1 Pojem obchodního rejstříku

Obchodní rejstřík je veřejný seznam, do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích (§ 27 odst. 1 ObchZ). Součástí obchodního rejstříku je sbírka listin, do níž je podnikatel povinen uložit dokumenty uvedené v § 38i ObchZ.

Obchodní rejstřík je veden a podání jsou prováděna v češtině, úředním jazyce České republiky. Avšak do sbírky listin mohou podnikatelé zakládat listiny také v cizím jazyce spolu s jejich překladem. Překlad musí být úředně ověřen jen pokud jde o překlad z jazyka, který není úředním jazykem nebo některým z úředních jazyků členského státu Evropské unie nebo jiného státu tvořící Evropský hospodářský prostor³.

3.2 Prameny současné právní úpravy obchodního rejstříku

Základ právní úpravy je tradičně obsažen v zákoně č. 513/1991 Sb., Obchodním zákoníku ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObchZ“), především v § 27 až 38i a přechodná ustanovení v § 768. Procesní ustanovení a určení soudů pověřených k vedení obchodního rejstříku, tzv. rejstříkových soudů jsou obsažena v § 200a až 200dc zákona č. 99/1963 Sb., Občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).

V průběhu zpracovávání mé diplomové práce nabyt dne 1. 7. 2005 účinnosti zákon č. 216/2005 Sb., kterým se mění ObchZ, OSŘ, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (NotŘ), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Novela“). Novela stanoví mimo jiné také změny v procesní úpravě obchodního rejstříku. Hlavním záměrem nové právní úpravy obchodního rejstříku bylo zrychlit, zefektivnit a usnadnit zápisy do obchodního rejstříku, zjednodušit soudní řízení a uvést právní úpravu obchodního rejstříku do souladu s požadavky evropského práva, zejména novelou První směrnice.

Velký význam pro vedení obchodního rejstříku má první směrnice Rady 68/151/EHS ze dne 9. března 1968 o koordinaci požadavků kladených v zájmu

³ Evropský hospodářský prostor tvoří členské státy Evropské unie, Norsko, Island a Lichtenštejnsko.

ochrany společníků a dalších osob členskými státy na společnosti ve smyslu čl. 58 (nyní č. 48) Smlouvy o Evropských společenstvích (dále jen „Smlouva“) s cílem zajistit srovnatelnost těchto požadavků napříč Společenstvím.

Dne 11. června 2003 schválila Rada Evropských společenství zásadní novelu č. 2003/58/ES, která mění způsob vedení obchodních rejstříků v členských státech Evropské unie (dále jen „První směrnice“).

V této souvislosti je také nutné zmínit třetí směrnici Rady č. 78/855/ES ze dne 9. října 1978 v oblasti práva obchodních společností, o fúzích akciových společnostech, přijatá podle článku 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy.

Některé požadavky na publicitu obsahuje také Čtvrtá směrnice Rady č. 78/660 ze dne 25. 6. 1978 založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o ročních účetních závěrkách některých forem společností, zejména její čl. 50.

Ministerstvo spravedlnosti stanovilo vyhláškou č. 250/2005 Sb. ze dne 15. června 2005 závazné formuláře na podávání návrhů na zápis do obchodního rejstříku a seznam listin (příloh), které se k návrhům přikládají.

Další platná právní úprava obchodního rejstříku je obsažena v zákoně č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících v novelizovaném znění, ve vyhlášce č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy v novelizovaném znění, (dále jen „jednacím řád“), v nařízení vlády č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku v novelizovaném znění, a v instrukci Ministerstva spravedlnosti ČR, kterou se vydává Vnitřní a kancelářský řád pro okresní a krajské soudy č. 1100/1998 v novelizovaném znění (dále jen „kancelářský řád“), a v zákoně č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích v novelizovaném znění (dále jen „PoplZ“).

Obchodního rejstříku se ještě dotýká celá řada dalších předpisů⁴

⁴ Zákon č. 569/1991 Sb., o Pozemkovém fondu České republiky, zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, zákon č. 239/1992 Sb., o Státním fondu kultury České republiky, zákon č. 241/1992 Sb., o Státním fondu České republiky pro podporu a rozvoj kinematografie, zákon č. 280/1992 Sb., zákon o rezortních, odborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, zákon č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, zákon č. 517/1992 Sb., o České tiskové kanceláři, zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, zákon č. 305/2000 Sb., o povodích, zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších předpisů, zákon č. 72/1994 Sb., kterým se

Trestné činy týkající se obchodního rejstříku upravuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v novelizovaném znění.

4. Orgány vedoucí obchodní rejstřík a řízení ve věcech obchodního rejstříku

4.1 Příslušnost soudu

U nás je vedení obchodního rejstříku a tím evidence podnikatelských subjektů svěřena soudům, resp. krajským soudům. Pro vedení obchodních registrů jsou rovněž příslušné soudy také např. na Slovensku, v Maďarsku, Rakousku, Německu, Polsku, Francii, Belgii, Lucembursku, Řecku, Itálii a Belgii. Speciální správní úřady vedou registr podnikatelů ve Velké Británii, Irsku a Dánsku. V Holandsku vede obchodní registr Obchodní průmyslová komora.

Obchodní rejstřík je veden soudem určeným k tomu zvláštním právním předpisem § 27 odst. 2 ObchZ. Soudy, které vedou obchodní rejstřík, se nazývají rejstříkové soudy a jsou zároveň příslušné pro řízení v rejstříkových věcech. V § 9 odst. 3 písm. a) je upravena jeho věcná příslušnost a to tak, že v obchodních věcech rozhodují krajské soudy, jsou to Městský soud v Praze, u Krajský soud v Českých Budějovicích, u Krajský soud v Plzni, u Krajský soud v Ústí nad Labem, u Krajský soud v Hradci Králové, u Krajský soud v Brně, a u Krajský soud v Ostravě.

Řízení s tedy koná u věcně příslušného soudu. Pro určení věcné příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcnou příslušnost zkoumá soud kdykoli za řízení (§ 104a odst. 1 OSŘ).

Rejstříkové soudy nejsou zvláštní, ze soudní soustavy vyčleněné soudy, jsou to krajské soudy, kterým byla svěřena agenda obchodního rejstříku. Krajský soud je místně příslušný pro zápisy týkající se podnikatelů, kteří mají sídlo v obvodu tohoto

upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňující některé zákony, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákon č. 239/2001 Sb., o České konsolidační agentuře a o změně některých zákonů, zákon č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně některých zákonů, zákon č. 290/2002 Sb., o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce, zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, zákon č. 360/2004 Sb., o Evropské hospodářském sdružení, zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti

soudu, resp. tam, kde se nachází obecný soud podnikatele (§ 85 odst. 2 OSŘ). Jestliže se zápis týká zahraniční osoby (§ 3 odst. 1 písm.b) ObchZ), je příslušný soud, v jehož obvodu je její podnik nebo organizační složka. U tzv. provzápisů právnických osob vznikajících až zápisem do obchodního rejstříku, lze dovozovat, že obecným soudem je soud, v jehož obvodu je sídlo navržené k zápisu do rejstříku. Obecným soudem fyzické osoby je soud, v jehož obvodu má fyzická osoba (podnikatel) místo podnikání, a nemá-li místo podnikání, pak bydliště.

Místní příslušnost soudů pro vedení obchodního rejstříku je dána jednoznačně a není možná volba místní příslušnosti soudu (*prorogace*). Soud musí svojí místní příslušnost zkoumat předtím, než zahájí řízení.

Rejstříkové soudy nekopírují krajské uspořádání, což v některých krajích způsobuje určité problémy. Nejhorší situaci mají podnikatelé v kraji Vysočina, kteří si svůj výpis z obchodního rejstříku musí obstarávat na třech krajských soudech (v Brně, Českých Budějovicích, Hradci Králové), podle toho ve které části regionu podnikají. Zajímavé je, že v důvodové zprávě příslušného zákona o správním členění bylo uvedeno, že reforma se uskutečnila proto, aby měli lidé snazší přístup k úřadům. Ministerstvo spravedlnosti o zavedení nových rejstříkových soudů neuvažuje. Od 1. 1. 2007 by měli mít tuto situaci usnadněnou tím, že budou moci výpis z obchodního rejstříku požádat též v elektronické podobě.

Obchodní rejstřík je veřejný a přístup k němu by neměl být obtížný, jinak by mohl být porušen princip publicity ve formálním smyslu.

Rozhodování je od 1. 12 2005 na základě z. č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících v novelizovaném znění, personálně přesunuto na vyšší soudní úředníky. Podle ustanovení § 9 odst. 2 z. č. 189/1994 Sb. činí vyšší soudní úředník v řízení ve věcech obchodního rejstříku všechny úkony soudu prvního stupně, včetně provádění zápisů. Na práci vyšších soudních úředníků dohlíží předseda senátu, jemuž byla věc přikázána podle rozvrhu práce.

Jde-li o věc skutkově nebo právně mimořádně složitou nebo má-li být rozhodnuto usnesením, odejme předseda senátu věc vyššímu soudnímu úředníkovi a vyřídí ji ve vlastní kompetenci.

4.2 Účastníci řízení a aktivní legitimace k podání návrhu

Podle ustanovení § 200c OSŘ jsou účastníky rejstříkového řízení osoba, která podala návrh, k němuž je oprávněna podle zvláštního předpisu, a podnikatel. Ustanovení § 31 odst. 1 a 2 ObchZ stanoví dvě skupiny způsobilých navrhovatelů.

Za prvé určuje, že návrh na zápis do obchodního rejstříku může podat pouze osoba uvedená v § 34 ObchZ (tzn. obchodní společnosti, družstva, fyzické osoby, které jsou podnikateli a další osoby podle zvláštních právních předpisů). Této osobě pak ustanovení § 32 odst. 3 ObchZ vytyčuje povinnost podat návrh na zápis do obchodního rejstříku bez zbytečného odkladu poté, co došlo ke skutečnosti, která má být zapsána do obchodního rejstříku.

Nesplní-li navrhovatel z první skupiny (tzn. podnikatel zapsaný do obchodního rejstříku) povinnost podat bez zbytečného odkladu návrh na zápis do obchodního rejstříku, a to ani do lhůty patnácti dnů, nabývá aktivní legitimaci k podání návrhu druhý okruh navrhovatelů, do kterého náleží každý, kdo prokáže na podání návrhu právní zájem.

Novela tedy zúžila počet osob, které jsou považovány za účastníky rejstříkového řízení. Těmi jsou nyní pouze podnikatel a osoba, která prokáže právní zájem na zápisu, změně či výmazu určité skutečnosti.

Za podmínek stanovených v § 35 odst. 1. písm. i) OSŘ bude účastníkem řízení i státní zástupce.

Podpisy osob, které podávají návrh na zápis do obchodního rejstříku musí být úředně ověřeny (§ 32 odst. 1 ObchZ). Úřední ověřování podpisů se nazývá legalizace. V současné době ověřují podpisy notáři, obecní úřady a v určitých případech i advokáti. Legalizací podle § 74 zák. č. 358/1992 Sb. NotŘ i podle zák. č. 41/1993 Sb. ověřuje notář nebo pověřený pracovník, že určitá osoba v jeho přítomnosti listinu vlastnoručně podepsala nebo podpis na listině již uvedený před ním uznala za vlastní. Legalizace se na listině vyznačí formou tzv. ověřovací doložky. Notář neodpovídá za obsah listiny. Jestliže notář neovládá jazyk, v němž je listina porížena, a žadatel obsah listiny nenechá přeložit tlumočnickem, notář úkon odmítne.

V případě požadavku úředního ověření podpisu na návrhu, podávaném na formuláři na zápis do obchodního rejstříku, lze použít ustanovení § 25a zákona o advokacii o prohlášení advokáta o pravosti podpisu, pokud formulář, který lze

nepochybně považovat za listinu, vyplnil advokát a osoba oprávněná k podání návrhu (§ 31 odst. 1 a § 34 ObchZ).

4.3 Zahájení řízení

Rejstříkové řízení je řízením nesporným. Podle ustanovení § 200b odst. 1 OSŘ lze řízení zahájit na návrh i bez návrhu.

4.3.1 Návrh na zápis do obchodního rejstříku

Návrh, resp. na návrh na zápis do obchodního rejstříku, musí být podán bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti. Návrh je oprávněn podat pouze podnikatel, tzn. osoba uvedená v § 34 ObchZ, a osoba, která na zápisu doloží právní zájem (§ 31 odst. 2 ObchZ), nesplní-li osoba uvedená v § 34 ObchZ povinnost podat návrh na zápis do 15 dnů ode dne, kdy jí tato povinnost vznikla. Návrh může podat též osoba písemně zmocněná k návrhu výše uvedenými osobami. K návrhu je třeba předložit předepsané listiny (přílohy).

Specifický případ je u tzv. provozápisů právnických osob, které vznikají až zápisem do obchodního rejstříku. Tato osoba před zápisem neexistuje, nemá právní subjektivitu, tudíž návrh na zápis do obchodního rejstříku podat nemůže. Není ani stanovena povinnost podat návrh na takový zápis, takže návrh nemůže podat ani ten, kdo má právní zájem⁵.

Je možné usuzovat, že všichni společníci ve veřejné obchodní společnosti⁶, všichni společníci v komanditní společnosti⁷, všichni jednatele ve společnosti s ručením omezeným⁸, všichni členové představenstva v akciové společnosti⁹ a všichni členové družstva¹⁰ jsou oprávněné podat návrh na zápis do obchodního

⁵ Shodně viz ŠTENGLOVÁ, I., *Obchodní rejstřík po novele*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s.163 a Dědič, J.,: *Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku*, Právní zpravodaj, 2005, č. 7, s. 1 – 6.

⁶ § 78 odst. 2 ObchZ: „Návrh na zápis společnosti (veřejné obchodní společnosti) do obchodního rejstříku podepisují všichni společníci a přikládá se k němu společenská smlouva.“

⁷ § 96 ObchZ: „Návrh na zápis komanditní společnosti do obchodního rejstříku podepisují všichni společníci a přikládá se k němu společenská smlouva.“

⁸ § 112 odst. 1 ObchZ: „Návrh na zápis společnosti (společnosti s ručením omezeným) do obchodního rejstříku podepisují všichni jednatele“

⁹ § 175 odst. 2 ObchZ: „Návrh na zápis do obchodního rejstříku (u akciové společnosti) podává představenstvo a podepisují ho všichni členové představenstva.“

¹⁰ §§ 225 odst. 2 ObchZ: „Návrh na zápis (družstva) je povinno podat představenstvo. Návrh podepisují všichni členové představenstva.“

rejstříku podle § 200c OSŘ a že toto ustanovení je *lex specialis* ve vztahu k § 31 ObchZ.

Nově se zavádí, že návrh na zápis lze podat pouze na předepsaném formuláři a doložit v něm uvedené přílohy. Tím by měla pominout nejistota o náležitostech návrhu a případné stíhání žadatele ze strany soudu.

Ministerstvo spravedlnosti stanovilo vyhláškou č. 250/2005 Sb. závazné formuláře na podávání návrhů za zápis do obchodního rejstříku a seznam listin (příloh), které se k návrhům přikládají. Formuláře a seznam přikládaných listin Ministerstvo spravedlnosti zároveň uveřejnilo způsobem umožňujícím dálkový přístup na své internetové adrese (www.justice.cz) v rubrice „Obchodní rejstřík“ – „Formuláře pro podání a další informace“. Tato služba není a ani v budoucnu nesmí být zpoplatněna. Nad to Ministerstvo připravuje zveřejnění formulářů pro zápis do obchodních rejstříků na svých webových stránkách tak, aby bylo možné též jejich interaktivní vyplňování.

Dle důvodové zprávy podnikateli postačí vyplnit předepsaný formulář, doložit v něm uvedené přílohy, podepsat a vše doručit na soud. Podpis na návrhu musí být úředně ověřen. Tím se snaží zákonodárce usnadnit styk s rejstříkovým soudem hlavně drobným podnikatelům, aby nemuseli, pokud si to nepřejí, vyhledávat advokáta, aby jim poradil, které nutné dokumenty je třeba obstarat, a aby podnikatele případně zastoupil v rejstříkovém řízení. Tímto by mělo zaniknout tolik často kritizované úřednické dotváření práva.

Od zavedení formulářů si Novela slibovala také snížení zátěže soudních úředníků spojené s psaním výzev k odstranění nedostatků. Zavedení formulářů též zvýrazňuje koncepci obchodního rejstříku jako instituce evidenční, nikoliv přezkumné.

Naproti tomu podle názorů advokátů, kteří se v praxi s fungováním obchodního rejstříku setkávají¹¹, je povinnost podat návrh na předepsaném formuláři zpřísněním formálních požadavků a bezchybné vyplnění návrhu je leckdy obtížné. Návrhy jsou proto častěji zamítány z formálních důvodů, i když z připojených listin je zcela zřejmé o jaký zápis navrhovatel usiluje. S výše uvedeným názorem souhlasím. Předepsané

¹¹ SURGA, O., *Obchodní rejstřík bez dechu* [online], 2006, Url: http://pravniciradce.ihned.cz/1-10024760-17670620-F00000_d1-4f

formuláře na mne působí zbytečně složitě a nepřehledně. Domnívám se, že změna některé zapisované skutečnosti bude určitě složitější než bývala před Novelou.

Dále neexistuje přehledný a vyčerpávající seznam dokumentů, které by měly být podkladem pro návrh, a který by byl pro soudy závazný. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 250/2005 Sb., která stanoví vzory formulářů a seznam příloh, není dostačující, poněvadž výčet předkládaných listin není taxativní a poněvadž soudci jsou podle Ústavy vázáni zákonem a ne vyhláškou. V některých případech jde Vyhláška nad rámec zákona a uvedení některých listin je nepřesné. Podle zkušeností některých advokátů jsem vím, že soudy vyžadují předkládání i takových listin, které vyhláška nestanoví.

Návrh na zápis, tedy i návrh na zahájení řízení, lze podat písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky nebo telefaxem. Podání v elektronické podobě je třeba nejpozději do tří dnů doplnit předložením jeho originálu, případně písemným podáním shodného znění (§ 42 odst. 3 OSŘ). Nebude-li podání ve stanovené lhůtě takto doplněno, soud k němu nepřihlíží. Podle § 33 odst. 1 ObchZ lze podat návrh na zápis v listinné nebo elektronické podobě a to platí obdobně pro dokládání listin prokazující skutečnosti uvedené v návrhu a listin zakládajících do sbírky listin.

Návrhy v elektronické podobě může podat pouze osoba podepsaná zaručeným elektronickým podpisem (§ 33 odst. 2) podle z. č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu, v novelizovaném znění¹². Podle části páté článku V bodu 3 Novely se ustanovení §33 odst. 2 a § 27 odst. 1 druhé věty ObchZ nepoužije a do 31. 12. 2006 lze obchodní rejstřík vést pouze v listinné podobě.

4.3.2 Zahájení řízení bez návrhu

Má-li být dosažena shoda mezi zápisem v obchodním rejstříku a skutečným stavem, lze řízení zahájit i bez návrhu – *ex officio* (§ 200b odst. 1 OSŘ) Rozpor mezi skutečným a rejstříkovým stavem může soud zjistit podle § 200b odst. 3, z vlastní činnosti, na základě oznámení či upozornění jakékoliv osoby.

¹² Podle § 2 cit. zákona je zaručeným elektronickým podpisem podpis, který je jednoznačně spojen s podepisující osobou, umožňuje její identifikaci ve vztahu k datové zprávě, byl vytvořen a připojen k datové zprávě pomocí prostředků, které podepisující osoba může udržet pod svou výhradní kontrolou, a je k datové zprávě, ke které se vztahuje, připojen takovým způsobem, že je možno zjistit jakoukoliv následnou změnu dat.

Zvláštní úprava řízení ve věcech obchodního rejstříku sice zahájení bez návrhu připouští, avšak další postup neupravuje. Je tedy nutné použít úpravu obsaženou v ustanovení § 81 OSŘ¹³. Řízení zahajuje předseda senátu tím, že vydá rozhodnutí ve formě usnesení, které se doručí účastníkům do vlastních rukou. Den vydání tohoto usnesení je dnem zahájení řízení (§ 82 odst. 1 OSŘ). Zápis, v takto zahájeném řízení, lze provést jen na základě usnesení, které vydává soud. Neuplatní se zde pětidenní lhůta stanovená v § 200db odst. 1 OSŘ.

Je otázkou, zda se jedná o právo nebo o povinnost soudu řízení zahájit. Podle „teorie“ a principu materiální publicity je soud povinen zahájit řízení.

Ovšem podle názoru JUDr. Holejšovského¹⁴ rejstříkovému soudu nevzniká automaticky povinnost na základě upozornění zahájit řízení podle § 200b odst. 3 OSŘ. Rejstříkový soud není povinen zahájit řízení bez návrhu tehdy, jestliže je možno dosáhnout toho, aby byl návrh podán samotnou osobou, již se změna zápisu týká.

Rejstříkový soud nejprve zváží, zda upozornění je důvodné, zda se skutečný právní stav změnil, zda je vůbec tato změna možná a zda jde o změnu zapisovanou do obchodního rejstříku. Jestliže ano, pak zváží, zda změna stavu již není reflektována ze strany věcně legitimovaných osob. Poté může činit úkony vůči těmto osobám směřující k tomu, aby ony samy dostaly své povinnosti podat návrh. Řízení bez návrhu zahájí rejstříkový soud tehdy, jestliže návrh nebyl podán k tomu oprávněnou osobou a případně podání návrhu z její strany se nejeví jako reálné a dále je důvodný předpoklad, že ke změně skutečného stavu majícího najít odraz v zápise v obchodním rejstříku opravdu došlo.

Já se ale domnívám, že soud je povinen zahajovat řízení i bez návrhu, pokud má být dosažena shoda mezi zapsaným a skutečným stavem, neboť soud je instituce, která vede obchodní rejstřík a prostřednictvím které se zápisy skutečností provádějí, proto by měl mít prvotní zájem na jejich pravdivosti. Musím, ale přiznat, že si v praxi dovedu jen těžko představit takovéto ideální fungování soudu.

O řízení zahájené i bez návrhu, kdy má být dosažena shoda mezi skutečným a rejstříkovým stavem, se bude jednat převážně v případech, kdy zápis má deklaratorní

¹³ ŠTENGLOVÁ, I., *Obchodní rejstřík po novele*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s.169

¹⁴ HOLEJŠOVSKÝ, J. *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. Kapitola 6, Nesoulad zápisů s. 93 - 94

účinky a to proto, že skutečný právní stav je tvořen stavem zapsaným v obchodním rejstříku (například zápis či výmaz statutárních orgánů či jejich členů).

Ovšem podle názoru JUDr. Dědiče¹⁵ nelze výjimečně vyloučit ani případ, kdy zápis do obchodního rejstříku má konstitutivní účinky. Například byla skončena likvidace, avšak nebyl podán návrh na výmaz společnosti z obchodního rejstříku.

4.4 Důkazy, přílohy k návrhu, listiny

Návrh musí být doložen listinami, na jejichž základě lze zápis provést, resp. listinami o skutečnostech, které mají být do obchodního rejstříku zapsány a listinami, které se zakládají do sbírky listin (§ 32 odst. 2 ObchZ). Ministerstvo spravedlnosti stanoví vyhláškou seznam listin (příloh), které se k návrhům přikládají (§ 32 odst. 4 ObchZ).

Navrhovatel musel před účinností Novely dokládat různé skutečnosti či dokumenty, přičemž požadavek na předložení nebo doložení nevyplýval z právního předpisu, ale byl odvozen z obecné povinnosti prokázat v řízení u rejstříkového soudu veškerá tvrzení obsažená v návrhu na zápis. Na obsah a způsob průkazu té či oné skutečnosti neexistoval vždy jednotný názor, což pro podnikatele znamenalo nejistotu a protahování času nezbytného k zápisu.

Listinnými důkazy, kterými se dokládá firma, jsou společenské smlouvy, zakladatelské listiny, stanovy akciové společnosti či družstva.

Novela značně usnadnila zápisy tak, že je možné prokázat některé skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku pouhým písemným prohlášením. Je to praktické u zapisování sídla. V případě prokazování právního důvodu užívání prostor, do nichž podnikatel umístil sídlo nebo místo podnikání, odpadla povinnost předkládat nájemní smlouvy a postačí písemné prohlášení vlastníka nemovitosti, bytu nebo nebytového prostoru, kde jsou prostory umístěny, případně prohlášení osoby oprávněné nemovitostí, bytem nebo nebytovým prostorem jinak nakládat, že s umístěním souhlasí. Totéž platí obdobně pro jejich případnou změnu.

Dále se pak s prohlášením počítá v případě prokázání adresy pro doručování zahraničním osobám. Tyto osoby budou povinny sdělit rejstříkovému soudu při zápisu do rejstříku tuzemskou adresu pro doručování nebo zmocněnce na území ČR.

¹⁵ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník, Komentář*, Díl I.. 1 vyd. Praha: Bova Polygon, 2002. s.146

Předejde se tak problémům s doručováním do ciziny a zároveň odpadne povinnost předkládání příslušných nájemních smluv.

Novela přinesla také urychlení pro zápis občanů ze zemí mimo Evropskou unii jako osob tvořících orgány nebo členy orgánů podnikatele, tím že zrušila povinnost dokládat jejich povolení k pobytu. Odpadlo tak zbytečné vyřizování povolení k pobytu, což bylo velmi náročné pro cizince, kteří se na našem území zdržovali jen na dobu nezbytně nutnou pro vyřízení záležitostí společnosti. Na druhou stranu je otázkou, zda zrušení této povinnosti je správné. Domnívám se, že v praxi nemusí být snadné dosáhnout osoby tvořící statutární orgány společností, když nebudou mít nic společného s územím Evropské unie.

Požadavek doložení k pobytu pro občany zemí Evropské unie byl ze zákona vypuštěn k 1. lednu 2005.

Navrhovatel zápisu do obchodního rejstříku musí také doložit, že mu nejpozději dnem zápisu vznikne živnostenské, koncesní či jiné oprávnění k činnosti, které má být jako předmět podnikání (činnosti) do obchodního rejstříku zapsáno.

Důkazem o splacení vkladu na základní kapitál je prohlášení správce vkladu podle § 60 odst. 4 a potvrzení banky o složení prostředků ve výši splacených vkladů.

Výpis z obchodního rejstříku je důkazem o tom, že právnická osoba, společník, existuje.

Dalšími důkazy například jsou výpis z rejstříku trestů České republiky, popř. výpis ze zahraničních rejstříků trestů, čestné prohlášení o plné způsobilosti k právním úkonům a dosažení věku 18 let, bezúhonnost, na území České republiky u zahraničních fyzických osob.

Listinné důkazy musí být předloženy v originále, v úředně ověřené kopii nebo od 1. 1. 2007 v elektronické podobě.

4.5 Průběh řízení – registrační princip

Pro urychlení zápisů do obchodního rejstříku Novela zavedla změny v celém procesu rozhodování rejstříkových soudů. Následkem je, že soud již nepřezkoumává faktické skutečnosti, ale pouze formální náležitosti přesně definované zákonem. V podstatě lze říci, že odstranění hmotně právního přezkumu rejstříkovým soudem,

tedy zavedení registračního principu, je základním pilířem nového pojetí obchodního rejstříku.

Podle § 200d OSŘ soud zkoumá zda návrh:

- a) **podala osoba, která je k jeho podání aktivně legitimována**
- b) **byl podán předepsaným způsobem podle zvláštního předpisu**, tzn. podle § 32 odst. 1, 4 a 5 ObchZ zda byl podán na předepsaném formuláři, který stanovilo Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou č. 250/2005 Sb.
- c) **obsahuje všechny náležitosti stanovené zvláštním předpisem**. Tyto náležitosti stanoví ObchZ a vyhláška č. 250/2005 Sb.
- d) **je dostatečně srozumitelný a určitý**.
- e) **byl doložen listinami, jimiž mají být podle zvláštního předpisu doloženy údaje o zapisovaných skutečnostech**. Podle ustanovení § 32 odst. 2 ObchZ musí být návrh doložen listinami o skutečnostech, které mají být do obchodního rejstříku zapsány, a listinami, které se zakládají do sbírky listin. Které konkrétní listiny se připojují k návrhu určuje ObchZ, vyhláška č. 250/2005 Sb. a popřípadě jiný zákon.

4.6 Rozhodnutí soudu v rejstříkovém řízení

V rejstříkovém řízení soud rozhodne tak, že návrh odmítne nebo zápis povolí anebo návrh zamítne.

4.6.1 Odmítnutí návrhu podle § 200d OSŘ

Rejstříkový soud návrh usnesením odmítne, jestliže:

- a) byl podán osobou, která k návrhu není podle zvláštního právního předpisu oprávněna,
- b) nebyl podán způsobem předepsaným podle zvláštního právního předpisu,
- c) neobsahuje všechny náležitosti stanovené zvláštním právním předpisem,
- d) návrh je nesrozumitelný nebo neurčitý,
- e) nebyly k němu připojeny listiny, jimiž mají být podle zvláštního právního předpisu doloženy údaje o zapisovaných skutečnostech. (V tomto případě

soud nezkoumá obsah připojených listin, spokojí se s pouhým zjištěním, že listiny byly připojeny)

Soud již navrhovatele nevyzývá k opravě či doplnění návrhu, což výslovně vylučuje ustanovení § 200d odst. 1, které eliminuje použití § 43 OSŘ.

4.6.2 Zamítnutí návrhu podle § 200da odst. 1 OSŘ

Podle ustanovení § 200da odst. 1 OSŘ soud návrh zamítne, jestliže:

- údaje o skutečnostech, které se zapisují do rejstříku, nebyly doloženy listinami, které vyžaduje zvláštní právní předpis, (nutno poznamenat, že zde soud zkoumá obsah připojených listin, zda skutečně osvědčují existenci zapisované skutečnosti)
- firma je zaměnitelná,
- popřípadě vyvolává nebezpečí záměny s firmou již dříve zapsanou (Podle mého názoru se jedná o duplicitní označení stejné skutečnosti jako o bod výše¹⁶),
- nebylo doloženo oprávnění k výkonu zapisovaného předmětu podnikání (Tento požadavek je již vyjádřen výše v § 200d odst. 1 písm. e), oprávnění k výkonu zapisovaného předmětu podnikání, zkoumá soud již v rámci přezkumu toho, zda doložené listiny jsou listinami opravňující podnikatele k zapisovanému předmětu podnikání).

„Po Novele již soud nemá procesní možnost vyzvat navrhovatele k odstranění vad. Je-li na formuláři jakákoliv nedokonalost, byť i chyba v psaní dává to soudu možnost zamítnout návrh, neboť nemá podklad v připojených listinách. Soud má možnost pouze návrhu vyhovět nebo nevyhovět.“¹⁷

4.6.3 Povolení zápisu

Povolením se rozumí buď **provedení zápisu** nebo **rozhodnutí o něm** (§ 31 odst. 4 ObchZ, § 200da a 200db OSŘ).

¹⁶ Shodně viz. ŠTENGLOVÁ, I., *Obchodní rejstřík po novele*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 175

¹⁷ SURGA, O., *Obchodní rejstřík bez dechu* [online], 2006, Url: http://pravniciradce.ihned.cz/1-10024760-17670620-F00000_d1-4f

Provedení zápisu se rozumí zanesení skutečnosti do rejstříkové evidence.
Provedení zápisu na základě následujících právních skutečností:

- rozhodnutí ve formě usnesení rejstříkového soudu o povolení zápisu
- zjištění rejstříkového soudu, že jsou splněny zákonné podmínky pro provedení zápisu bez vydání rozhodnutí
- marného uplynutí lhůty pro rozhodnutí o povolení zápisu (tzv. fikce zápisu)

Ustanovení § 200da odst. 2 a 3 ObchZ vymezuje případy, ve kterých se zápis provádí bez vydání rozhodnutí:

- je-li podkladem pro takový zápis rozhodnutí soudu nebo správního orgánu (viz také § 38g odst. 2 ObchZ) nebo
- bylo-li řízení zahájeno na návrh podnikatele a účastníkem řízení je pouze podnikatel a
- musí se jednat o deklaratorní zápis nebo
- musí mít zapisované skutečnosti podklad v připojeném notářském zápisu.

Pokud jde o deklaratorní zápis, článek 10 První směrnice ukládá členským státům, jejichž právní předpisy nestanoví předběžnou správní nebo soudní kontrolu při zakládání společnosti, zajistit, aby byl zakladatelský akt společnosti a stanovy, jakož i jejich změny, úředně ověřeny. Z uvedeného vyplývá, že ustanovení § 200da odst. 3 OSŘ je – pokud jde o deklaratorní zápisy skutečností uvedených ve společenské smlouvě či stanovách – v rozporu s První směrnicí.¹⁸

Podle druhé alternativní podmínky (tzn., že skutečnosti musí mít podklad v připojeném notářském zápisu) § 200da odst. 3 OSŘ by soud neměl zkoumat splnění těch požadavků, jejichž splnění je prokázáno notářským zápisem. Soud by měl pouze ověřit shodu návrhu s obsahem notářského zápisu. Je otázkou, jaký má notářský zápis význam v rejstříkovém řízení, když se soudy necítí nijak vázání právními závěry notářů o ověření jednotlivých skutečností uvedených v notářských zápisech a zkoumají i skutečnosti, jejichž existenci a soulad se zákonem již jednou ověřil notář.

¹⁸ Viz. ŠTENGLOVÁ, I., *Obchodní rejstřík po novele*. Praha: ASPI, a. s., 2005, s. 177

Tím pádem u úkonů, jejichž soulad se zákonem osvědčuje notář, máme dvojí přezkum prováděný jak notářem, tak soudem¹⁹.

V ostatních případech, nejsou-li splněny výše uvedené podmínky pro provedení zápisu bez rozhodnutí, **soud o zápisu rozhodne usnesením**, které může vydat bez jednání (§ 200da odst. 4). Je-li vydáno usnesení o povolení zápisu, musí soud provést zápis neprodleně po nabytí právní moci rozhodnutí o povolení zápisu. O provedení zápisu účastníky neinformuje, nýbrž jim doručí usnesení.

Na první pohled se jeví, že § 200da OSŘ stanoví široký okruh případů, kdy se zápis provádí bez rozhodnutí. Soudy prakticky ve všech případech, kdy má zápis konstitutivní účinky, rozhodují usnesením²⁰.

4.6.4 Fikce zápisu

Novela stanovila v § 200bd OSŘ obecnou lhůtu pěti pracovních dnů (v prvním roce účinnosti zákona deseti pracovních dnů) pro provedení zápisu do rejstříku nebo pro rozhodnutí o návrhu usnesením, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinou lhůtu. Do 1. 7. 2006 se ovšem tato lhůta podle části páté článku V bodu 2 Novely prodlužuje o dalších pět pracovních dnů a to i v případě, že je prodloužena podle § 200db odst. 2 OSŘ. Lhůta běží od podání návrhu. Pokud nebyl zaplacen soudní poplatek při podání návrhu, běží tato lhůta až od zaplacení soudního poplatku.

Nebude-li tato lhůta dodržena, uplatní se podle ustanovení § 200db odst. 2 OSŘ tzv. fikce povolení zápisu tak, že neprovede-li soud ve stanovené lhůtě zápis do obchodního rejstříku ani nevydá rozhodnutí o povolení zápisu, „*považuje se navrhovaný zápis za provedený dnem následujícím pro uplynutí této lhůty, to neplatí byl-li před uplynutím této lhůty návrh vzat účinně zpět.*“

4.7 Opravné řízení

Proti rozhodnutí rejstříkového soudu lze podat odvolání za podmínek ustanovení § 201 a násl. OSŘ.

¹⁹ Viz shodně SURGA, O., *Obchodní rejstřík bez dechu* [online], 2006, Url: http://pravniradce.ihned.cz/1-10024760-17670620-F00000_d1-4f

²⁰ Viz shodně SURGA, O., *Obchodní rejstřík bez dechu* [online], 2006, Url: http://pravniradce.ihned.cz/1-10024760-17670620-F00000_d1-4f

Funkčně jsou příslušné krajské soudy v prvním stupni, o odvoláních proti jejich rozhodnutím rozhodují vrchní soudy a to Vrchní soud v Praze a Vrchní soud v Olomouci (§ 10 OSŘ) a o dovoláních proti rozhodnutí vrchních soudů rozhoduje Nejvyšší soud České republiky (§ 10a). Odvolání se podává příslušnému vrchnímu soudu prostřednictvím krajského soudu.

Podle ustanovení § 8 odst. 1 z. č. 189/1999 Sb. o vyšších soudních úřednících, lze podat odvolání proti rozhodnutí vydaném vyšším soudním úředníkem za stejných podmínek jako proti rozhodnutí předsedy senátu. Je-li podáno odvolání proti rozhodnutí, které vydal vyšší soudní úředník, může mu zcela vyhovět předseda senátu. Jeho rozhodnutí se považuje za rozhodnutí soudu prvního stupně a lze ho napadnout odvoláním. Stejně se postupuje v případech, kdy rozhodnutí vydal justiční čekatel nebo pověřený administrativní zaměstnanec (§ 374 odst. 3 OSŘ).

Za podmínek § 236 a násl. OSŘ je i v rejstříkovém řízení přípustné dovolání. Při splnění zákonných podmínek je rovněž přípustná žaloba pro zmatečnost a žaloba pro obnovu řízení (§ 228 a násl. OSŘ).

Ustanovení § 200db odst. 4 upravuje zvláštní opravný prostředek pro případ fikce zápisu. Podnikatel a osoby zapisované do obchodního rejstříku v rámci zápisu podnikatele mohou do jednoho měsíce od provedení zápisu do obchodního rejstříku na základě fikce zápisu domáhat výmazu nebo změny takového zápisu. Zmeškání této lhůty nelze prominout. Z uvedeného vyplývá, že návrh na výmaz nebo změnu zápisu náleží podnikateli a osobě zapisované v rámci podnikatele, přestože nebyla účastníkem rejstříkového řízení.

Opravné prostředky nejsou přípustné v případě, provedl-li soud zápis do obchodního rejstříku bez vydání rozhodnutí.

Vzhledem k tomu, že státní zástupce má všechna procesní oprávnění účastníka, vycházím z toho, že je oprávněn i k podávání opravných prostředků. Státní zástupce může do řízení vstoupit podle § 35 OSŘ.

Nově zavedené lhůty bohužel neplatí také pro opravné řízení. Rozhodování o opravných prostředcích je zdouhavé a nevyhovující podnikatelské praxi, proto navrhovatel raději podá návrh nový nebo splní jakékoli požadavky soudu. Následkem je omezení možnosti přezkumu prvoinstančních rozhodnutí.

4.8 Soudní poplatky v rejstříkovém řízení

Podle § 1 z. č. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen SoudP) se soudní poplatky vybírají za řízení před soudy České republiky a to z úkonů uvedených v Sazebníku poplatků (**poplatky za řízení**) a dále za jednotlivé úkony prováděné soudy a úkony prováděné správou soudů uvedené v Sazebníku poplatků (**poplatky za úkony**).

Sazby **poplatků za řízení** ve věcech obchodního rejstříku jsou stanoveny pevnou částkou a jsou uvedeny v Sazebníku, který je přílohou SoudP (položka č. 8) takto:

- a) Za návrh na zahájení řízení ve věcech obchodního rejstříku a za řízení ve věcech obchodního rejstříku zahájené bez návrhu, ve kterém rozhodl soud o provedení zápisu činí poplatky:

| | |
|------------------------------------------------------|------------|
| - za první zápis podnikatele do obchodního rejstříku | 5 000,- Kč |
| - za výmaz podnikatele | 3 000,- Kč |
| - změny nebo doplnění zápisu u podnikatele | 1 000,- Kč |

Sazby poplatků za úkony jsou stanoveny také pevnou částkou a uvedeny v Sazebníku.

Např. POLOŽKA Č. 24

Za vyhotovení stejnopisu, opisu, kopie nebo fotokopie listin, protokolů, příloh, záznamů, rejstříků, evidencí knih, jiných součástí spisů vedených soudem, včetně pořizovaných výpisů z nich:

- a) v jazyce českém nebo slovenském:
- | | |
|---------------------------------------------|---------|
| - bez ověření za každou i započatou stránku | 50,- Kč |
| - s ověřením za každou i započatou stránku | 70,- Kč |

Způsob placení soudních poplatků

Soudní poplatky se platí v české měně soudům. Poplatky do 5 000,- Kč se platí kolkovými známkami, vydanými Ministerstvem financí. Vyšší poplatky se platí na bankovní účet státního rozpočtu zřízeného u České národní banky pro příslušný soud. (§ 8 SoudP).

Následky nezaplacení

Není-li poplatek ve stanovené lhůtě zaplacen, úkon se neprovede a návrh se stane neúčinným, i když poplatník později poplatek zaplatí.

Osvobození od soudních poplatků

Od poplatku se osvobozují řízení ve věcech obchodního rejstříku, týká-li se zápisu fyzické nebo právnické osoby, která je v konkursu § 11 odst. 1 písm. i) SoudP. Osvobození se vztahuje i na poplatky za úkony.

Od poplatku dále se osvobozují **Česká republika, státní fondy, nadace nebo nadační fondy** ve věcech nadačního rejstříku, **obecně prospěšné společnosti** ve věcech rejstříku prospěšných společností, **společenství vlastníků jednotek** ve věcech společenství vlastníků jednotek.

5. Zápisy

5.1 Pojem

Zápisem do obchodního rejstříku se rozumí jak zápis nových údajů, tj. těch, které dosud v obchodním rejstříku zapsány nebyly, tak změna dosud zapsaného údaje (údaj v rejstříku je zapsán, ale je potřeba zapsat jeho změnu, což fakticky znamená údaj vymazat a nahradit ho jiným). Dále se zápisem rozumí výmaz zapsaného údaje nebo výmaz celého subjektu.

Do obchodního rejstříku se zapisují zapisované **údaje** a zapisované **osoby**.

V České republice se zapisují pouze ty údaje a subjekty, o nichž to stanoví zákon, tzv. obligatorní údaje. Fakultativní údaje nesmějí být na rozdíl například od práva německého do obchodního rejstříku zapisovány. Tam se rozlišují tzv. *eintragungspflichte Tatsachen*, skutečnosti, jejichž zápis je povinný a *eintragungsfahige Tatsachen*, skutečnosti, jejichž zápis do obchodního rejstříku zákon dovoluje, ale nepřikazuje.

Fakultativní zápisy ovšem našemu právnímu řádu neznámé. Počítal s nimi zákon č. 100/1950 Sb v § 2 odst. 3²¹.

²¹ § 2 odst. 3 cit. zákona zněl: „Rejstříkový soud může podle svého uvážení zapsat do podnikového rejstříku i takovou skutečnost, která není uvedena v odstavci 1, jestliže to vyžaduje účel, jemuž slouží veřejnost podnikového rejstříku.“

Přesto se v obchodním rejstříku nacházejí údaje, jejichž zápis zákon nikdy nestanovil, ani nepovolil. V některých případech to má překvapivě pozitivní účinky, např. údaje o přechodu majetku státních podniků či jiných státem ovládaných subjektů v rámci tzv. velké privatizace. Od principu publicity je třeba odlišovat účinky zápisů v obchodním rejstříku. Zápisy se z hlediska právních účinků rozlišují na konstitutivní a deklaratorní (viz dále).

5.2 Zapisované osoby

Osoby zapisující se do obchodního rejstříku jsou **právnícké osoby, fyzické osoby, zahraniční osoby, jejich podnik a organizační složky podniku.**

5.2.1 Právnícké osoby

Právnícké osoby se zapisují do obchodního rejstříku podle ObchZ nebo podle zvláštních právních předpisů a to vždy obligatorně. Hlavní těžiště úpravy ohledně zapisovaných osob je v § 34 ObchZ, podle něhož se do obchodního rejstříku zapisují **veřejná obchodní společnost** definovaná v § 76 ObchZ, **komanditní společnost** definovaná v § 93 ObchZ, **společnost s ručením omezeným** definovaná v 105 ObchZ, **akciová společnost** definovaná v § 154 ObchZ, **družstvo** definované v § 221 ObchZ.

Právnícké osoby zapisující se do obchodního rejstříku podle zvláštních předpisů jsou **Státní podnik** podle zákona č. 77/1997 Sb. o státním podniku v novelizovaném znění, **Pozemkový fond** podle zákona č. 569/1991 Sb. o Pozemkovém fondu České republiky v novelizovaném znění, **Fond pojištění vkladů** podle zákona č. 21/1992 Sb. o bankách v novelizovaném znění, **Komoditní burza** podle zákona č. 229/1992 Sb. o komoditních burzách v novelizovaném znění, **Státní fond kultury** podle zákona č. 239/1992 Sb. o Státním fondu kultury České republiky, **Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie** podle zákona č. 241/1992 Sb. o Státním fondu České republiky pro podporu a rozvoj kinematografie v novelizovaném znění, **Zaměstnanecké pojišťovna a Zajišťovací fond** podle zákona č. 280/1992 Sb. o rezortních, odborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách v novelizovaném znění, **Hospodářská komora České republiky a Agrární komora České republiky** podle zákona č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky v novelizovaném znění, **Česká tisková kancelář** podle zákona č. 517/1992 Sb. o

České tiskové kanceláři v novelizovaném znění, **Povodí Labe, Povodí Moravy, Povodí Odry, Povodí Ohře, Povodí Vltavy** podle zákona č. 305/2000 Sb. o povodích v novelizovaném znění, **Příspěvková organizace** podle zákona č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů v novelizovaném znění, **Česká konsolidační agentura** podle zákona č. 239/2001 Sb., o České konsolidační agentuře a o změně některých zákonů v novelizovaném znění, **České dráhy a. s. a Správa železniční dopravní cesty** podle zákona č. 77/2002 Sb., o akciové společnosti České dráhy, státní organizaci Správa železniční dopravní cesty a o změně některých zákonů v novelizovaném znění, **Příspěvkové organizace kraje** podle zákona č. 290/2002 Sb. o přechodu některých dalších věcí, práv a závazků České republiky na kraje a obce v novelizovaném znění, **Garanční fond** podle zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v novelizovaném znění, **Evropské hospodářské zájmové sdružení** podle zákona č. 360/2004 Sb., o Evropské hospodářském zájmovém sdružení, **Evropská společnost** podle zákona č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti.

} obes. spol. ↑

5.2.2 Fyzické osoby

Pokud jde o **fyzické osoby** rozeznáváme u nich tzv. obligatorní a fakultativní zápis. Povinnost zápisu fyzických osob stanoví ustanovení § 34 odst. 2 ObchZ, podle kterého se do obchodního rejstříku zapisuje fyzická osoba, která je:

- a) podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 písm. b), c) nebo d) ObchZ, to znamená, že buď:
- podniká na základě živnostenského oprávnění podle z. č. 455/1991 Sb. v novelizovaném znění nebo
 - podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů nebo
 - provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu, tzn. podle z. č. 105/1990 Sb. ve znění z. č. 219/1991 Sb. a z. č. 455/1991 Sb. a
- b) výše jejích výnosů nebo příjmů snížených o daň z přidané hodnoty, je-li součástí výnosů nebo příjmů, dosáhla nebo přesáhla za dvě po sobě bezprostředně následující účetní období v průměru částku sto dvacet milionů Kč nebo

- c) provozuje živnost průmyslovým způsobem, tzn. podle z. č. 455/1991 Sb. v novelizovaném znění:
- jde o činnost zahrnující v rámci jednoho pracovního procesu více dílčích činností, které samy o sobě naplňují znaky živnosti,
 - jde o činnost využívající organizačního oddělení výkonu dílčích prací, postupů nebo úkonů, zejména od řídicích a obchodních prací, a členění těchto prací, postupů nebo úkonů podle jednotlivých profesí.

Fakultativně lze fyzickou osobu zapsat za podmínky, že o to požádá, že je podnikatelem ve smyslu § 2 odst. 2 písm. b) až d) ObchZ, a má trvalý pobyt nebo bydliště v České republice nebo v některém z členských států Evropské unie nebo v jiném státě tvořícím Evropský hospodářský prostor.

JUDr. Holejšovský²² nesouhlasí, vzhledem k formulaci § 2 odst. 2 písm. a) ObchZ, s názorem, že osoby, které jsou zapsány v obchodním rejstříku, ale nejsou oprávněny podnikat, nejsou podnikateli podle ObchZ²³. Vzhledem ke znění uvedeného ustanovení se přiklání k názoru JUDr. Holejšovského.

Ještě je nutné poznamenat, že pokud fyzická osoba – podnikatel, chce zřídit prokuru nebo odštěpný závod, musí se nechat zapsat do obchodního rejstříku, protože zápis je předpokladem účinnosti jak prokury tak odštěpného závodu.

5.2.3 Zahraniční osoby

Obligatorní zápis se vyžaduje vždy u **zahraniční osoby**, ať právnické nebo fyzické, která zamýšlí podnikat na našem území (§ 21 odst. 4 ObchZ). Oprávnění k podnikání zahraniční osoby, popřípadě organizační složky jejího podniku, vzniká ke dni zápisu této osoby do obchodního rejstříku. To neplatí pro fyzické osoby s bydlištěm v některém ze států Evropské unie nebo jiných států tvořící Evropský hospodářský prostor, které podnikají na základě stejného právního režimu jako české fyzické osoby (§ 21 odst. 5).

Problematická je úprava § 34 odst. 1 písm. c), podle které se do obchodního rejstříku zapisují za stejných podmínek české fyzické osoby a zahraniční fyzické

²² HOLEJŠOVSKÝ, J. *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. Kapitola 1, Obchodní rejstřík, s. 5

²³ ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M., A KOL. *Obchodní zákoník. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002. s. 6.

osoby, které mají trvalý pobyt nebo bydliště v některém z členských států Evropské unie nebo v jiném státě tvořícím Evropský hospodářský prostor. Tato úprava je v rozporu s jak § 21 odst. 5 ObchZ tak i s komunitárním právem, neboť usazovací svoboda je totiž vázána na státní občanství a ne na trvalý pobyt nebo bydliště.²⁴

Zajímavostí je, že § 3 zákona č. 22/1948 Sb. z. a n. byl umožněn zápis také na návrh osoby, která měla na zápisu právní zájem a zároveň prokázala příslušný skutkový základ na návrh zápisu. Nejen tedy osoby oprávněné.

5.3 Zapisované údaje

Údaje zapisované do obchodního rejstříku se dělí na údaje **všeobecné**, tj. takové, které se zapisují ohledně všech zapisovaných osob a údaje **speciální**, tj. takové, které se zapisují jen u určitých osob. Dále se do obchodního rejstříku zapisují **údaje zapisované v určité právní situaci**.

Do první skupiny (všeobecné údaje) patří podle § 35 následující údaje:

- a) **firma**, u právnických osob **sídlo**, u fyzických osob bydliště a místo podnikání, liší-li se od bydliště,
- b) **předmět podnikání** (činnosti),
- c) **právní forma právnické osoby**,
- d) **u fyzické osoby rodné číslo nebo datum jejího narození**, nebylo-li jí rodné číslo přiděleno,
- e) **identifikační číslo**, které podnikateli přidělí rejstříkový soud, potřebná identifikační čísla sdělí rejstříkovému soudu příslušný orgán státní správy,
- f) **jméno a bydliště nebo firma a sídlo osoby, která je statutárním orgánem právnické osoby** nebo jeho členem, s uvedením způsobu, jak jménem právnické osoby jedná, a den vzniku a zániku její funkce,
- g) **jméno a bydliště prokuristy**, jakož i způsob, jakým jedná,
- h) **další skutečnosti**, o kterých to stanoví právní předpis,

²⁴ Dědič, J., *Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku*, Právní zpravodaj, 2005, č. 7, s. 1 – 6.

Do druhé skupiny (speciální údaje) patří podle § 36 ObchZ tyto speciální údaje:

- a) u **veřejné obchodní společnosti** jména a bydliště společníků a místo jejich podnikání, liší-li se od bydliště, jde-li o právnickou osobu, pak název a sídlo
- b) u **komanditní společnosti** se zapisují:
 - jména a bydliště společníků a místo jejich podnikání, liší-li se od bydliště, jde-li o právnickou osobu, pak název a sídlo
 - určení, který ze společníků je komplementář a který komanditista
 - výše vkladu každého komanditisty a rozsah jeho splacení
- c) u **společnosti s ručením omezeným** se zapisují:
 - jména a bydliště společníků a místo jejich podnikání, liší-li se od bydliště, jde-li o právnickou osobu, pak název a sídlo
 - výše základního kapitálu
 - výše vkladu každého společníka a také rozsah jeho splacení
 - výše podílu každého společníka
 - zástavní právo k obchodním podílům
 - jména a bydliště členů dozorčí rady v případě, byla-li zřízena a den vzniku nebo zániku jejich funkce
- d) u **akciové společnosti** se zapisují:
 - výše základního kapitálu a rozsah jeho splacení
 - počet, druh, forma, podoba a jmenovitá hodnota akcií
 - omezení převoditelnosti akcií na jméno
 - jména a bydliště členů dozorčí rady a den vzniku nebo zániku jejich funkce
 - pokud má společnost jediného akcionáře, jméno, bydliště a místo podnikání nebo firma a sídlo tohoto akcionáře
- e) u **družstev** se zapisují:

- výše zapisovaného základního kapitálu
- výše základních členských vkladů

f) u státních podniků se zapisují:

- zakladatel
- kmenové jmění
- minimální výše kmenového jmění, kterou je státní podnik povinen zachovávat
- určený majetek

Novela nově zavedla u společníku veřejných obchodních společností, komanditních společností a společností s ručením omezeným povinnost zapisovat vedle bydliště fyzické osoby i místo podnikání, liší-li se od bydliště. Tento údaj je nepotřebný, neboť společník není podnikatelem. Bude-li společník současně podnikatelem a bude-li místo jeho podnikání mimo jeho bydliště, bude jej muset zapsat do obchodního rejstříku. Tím přibila další listina přikládaná k návrhu na zápis, kterou se musí tato skutečnosti osvědčit.²⁵

Dále prof. Dědič ve svém článku²⁶ poukazuje na to, že chybí přechodné ustanovení, které stanoví lhůtu, do kdy je třeba doplnit tyto skutečnosti u společníků zapsaných ke dni účinnosti Novelu v obchodním rejstříku. Je také otázkou, jakou listinou se má osvědčit údaj o bydlišti, jestliže občanský průkaz osvědčuje pouze místo trvalého pobytu a kdo by měl tuto skutečnost prověřovat, když se uplatňuje registrační princip. V našem právní řádu totiž chybí vyvratitelná právní domněnka, že bydlištěm je místo trvalého pobytu.

Do třetí skupiny (údaje zapisované v určité právní situaci) patří podle § 38g obchoz náleží zrušení právnické osoby a jeho právní důvod, vstup právnické osoby do likvidace, jméno a bydliště likvidátora, prohlášení konkurzu, jméno a bydliště správce konkurzní podstaty, zamítnutí návrhu na prohlášení konkurzu z důvodu, že majetek dlužníka nepostačuje k náhradě nákladů konkurzu, zahájení řízení o vyrovnání,

²⁵ Dědič, J.: *Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku*, Právní zpravodaj, 2005, č. 7, s. 1 – 6.

²⁶ Shodně viz. pozn. pod čarou č. 20

rozhodnutí soudu o nařízení výkonu rozhodnutí postižením podílu některého společníka ve společnosti, prodejem podniku nebo jeho části, rozhodnutí soudu o zastavení výkonu tohoto rozhodnutí, exekuční příkaz na postižení podílu některého společníka ve společnosti, na prodej podniku nebo jeho části, rozhodnutí o zastavení exekuce nebo sdělení, že exekuce skončila jinak než zastavením, rozhodnutí soudu o neplatnosti právnické osoby, ukončení likvidace, právní důvod výmazu podnikatele, údaje v rámci přeměn podnikatele podle § 38 až 38e.

5.4 Zveřejňování zápisu

Povinnost zveřejnění údajů stanovená obchodním zákoníkem je splněna jejich zveřejněním v Obchodním věstníku (§ 769 ObchZ). Zveřejněním se tedy rozumí publikace a je s ním spojen princip publicity.

Podle § 770 Vláda České republiky stanoví nařízením rozsah a způsob zveřejňování údajů vyžadovaných obchodním zákoníkem a podrobnosti o způsobu dokládání skutečností zapisovaných do obchodního rejstříku.

Čl. 3 odst. 3 První směrnice stanoví povinnou publikaci skutečností zapsaných do obchodního rejstříku v národním věstníku. Úlohu národního věstníku plní v České republice Obchodní věstník, který odpovídá znění první směrnice.

Od 1. 1. 2004 zabezpečuje vydávání Obchodního věstníku dle nařízení vlády²⁷ Ministerstvo informatiky ČR prostřednictvím Portálu veřejné správy. Funkci provozovatele Portálu veřejné správy v oblasti vydávání tištěné i internetové verze Obchodního věstníku plní ECONOMIA a. s. Obchodní věstník nalezneme na <http://ov.ihned.cz>. Záznamy v této databázi v tištěné podobě Obchodního věstníku jsou zcela totožné se zněním, které je možné získat prostřednictvím Portálu veřejné správy České republiky. Obchodní věstník vychází každou středu ve 12 hodin. Záznamy posledních 26 čísel jsou k dispozici zdarma. Starší čísla jsou součástí archivu Obchodního věstníku od roku 1992, k němuž je možné získat placený přístup. Cena za roční přístup ke kompletním on-line archivu činí v současné době 4 000,- Kč + DPH.

Zápis do obchodního rejstříku je vůči všem kromě těch, jimž bylo známo provedení zápisu, účinný nikoli ode dne zápisu či ode dne právní moci zápisu, ale až ode dne zveřejnění. Pouze vůči tomu, komu je známo provedení zápisu v obchodním

²⁷ Č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku

rejstříku, jsou účinné ode dne tohoto zápisu (§ 29 odst. 2 ObchZ). Podle judikatury²⁸: „Neshoda mezi skutečným stavem a stavem zápisu v obchodním rejstříku může být nejen porušením § 27 ObchZ, ale i zásahem do práv osob, které mají být zapsány v tomto rejstříku nebo z něj vymazány, jakož i zásahem do práv dotčené společnosti, která má právo na to, aby údaje o ní v rejstříku odpovídaly skutečnosti, tak do práv ostatních fyzických a právnických osob, které se musí v dobré víře spolehnout při ochraně svých zájmů na zápis v obchodním rejstříku a vycházet z něj“.

„Co nejrychlejší publikace zapsaných skutečností je ostatně zcela v zájmu podnikatelů, kterých se zápis týká, neboť zvyšuje jejich ochranu před případnými jednáními třetích stran učiněnými v dobré víře, ve skutečnosti nahrazené novým zápisem, jenž má být zveřejněn.“²⁹

Zveřejnění zápisu má tedy níže uvedené účinky. Osoba, které se zápis týká, má možnost namítat vůči třetím osobám údaje a obsah listin, jejichž zveřejnění ukládá zákon. Jestliže třetí osoby prokáží, že o údajích a obsahu listin, jejichž zveřejnění ukládá zákon, nemohly vědět, může osoba, jíž se zápis týká namítat údaje a obsah listin, jejichž zveřejnění ukládá zákon, až od sedmnáctého dne po zveřejnění. Skutečností zapsané do obchodního rejstříku nabudou účinnosti vůči každému (kromě těch osob, jimž bylo známo provedení zápisu v obchodním rejstříku).³⁰

6. Právní důsledky jednotlivých druhů zápisů

Z hlediska právních účinků se zápisy do obchodního rejstříku rozdělují na konstitutivní povahy a deklaratorní povahy.

6.1 Konstitutivní zápisy

O konstitutivní (právo tvorný) zápis jde tehdy, jestliže právní účinky zapisované skutečnosti nastávají zápisem této skutečnosti do obchodního rejstříku. Jinými slovy konstitutivní zápisy jsou zápisy, kterými se zakládá, mění nebo zaniká určitá právní skutečnost. Taková skutečnost nastane až příslušným zápisem do obchodního rejstříku.

²⁸ Nález č. 44 Sbírky ÚS, sv. 7

²⁹ Čech, P.: *Novela první směrnice ES – průlom do vedení rejstříků*, Právní zpravodaj, 2003, č. 8, s. 10 – 13.

³⁰ HOLEJŠOVSKÝ, J. *Obchodní rejstřík a další rejstříky vedené soudy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. Kapitola 1, Obchodní rejstřík, s. 83

Z judikatury³¹ : 1. Zápisy do obchodního rejstříku mají konstitutivní povahu pokud to výslovně stanoví právní norma. V ostatních případech mají zápisy pouze deklaratorní povahu, což znamená, že účinky zapisovaných skutečností nastávají nezávisle na zápisu do obchodního rejstříku.

2. Zápis společníků veřejné obchodní společnosti do obchodního rejstříku má pouze deklaratorní povahu.

Přestože dojde platně k určité právní skutečnosti (například k založení obchodní společnosti), účinky vzniku (například vzniku obchodní společnosti), změny (zvýšení základního kapitálu akciové společnosti) či zániku zákonem určené právní skutečnosti nastávají až zápisem do obchodního rejstříku. Bez zápisu účinky této právní skutečnosti nemohou vůči nikomu nastat.

Některé zápisy mají konstitutivní účinky jako celek a některé jen pro určitý právní vztah a jsou tedy z části konstitutivní a z části deklaratorní

Konstitutivní účinek například mají prvozápisy právnické osoby, zápis výmazu právnické osoby, zápis prokury, zápis zvýšení či snížení základního kapitálu u společnosti s ručením omezeným a u akciové společnosti, zápis zastavení obchodního podílu, zápis splacení vkladu společníka, zápis a výmaz obchodní firmy, zápis odštěpného závodu či jiné organizační složky, zápis vedoucího organizační složky podniku, zápis přeměny obchodních společností, zaměstnanecké pojišťovny, zápis předmětu činnosti v obchodním rejstříku zapsané právnické osoby.

Konstitutivní význam zápisu právnických osob vyplývá z ustanovení § 19a odst. 2 OZ³².

Podle judikatury³³: Zápis změny obchodního jména (nyní: obchodní firmy) obchodní společnosti do obchodního rejstříku má konstitutivní povahu.

Prof. JUDr. Pelikánová popisuje dva negativní důsledky konstitutivních zápisů. Zaprvé nemožnost namítat neplatnost jednou zapsané skutečnosti jinak, než cestou opravných prostředků umožňujících změnu konstitutivních rozhodnutí

³¹Rozsudek Nejvyššího soudu ČR, sp. Zn. 29 Cdo 113/2000 (Soubor NS sv. 2, č. C169)

³² „Právnické osoby, které se zapisují do obchodního nebo do jiného zákonem určeného rejstříku, mohou nabývat práva a povinnosti ode dne účinnosti zápisu do tohoto rejstříku, pokud zvláštní zákon nestanoví jinak.“

³³ Usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. Zn. 7 Cmo 754/99 (SR 12/200)

rejstříkového soudu nebo způsobem v některých případech zákonem zvláště upraveným (např. úprava neplatnosti společnosti).

Druhým negativním důsledkem je skutečnost, že třetí osoby se nemohou dovolávat nezapsané skutečnosti, která se zapisuje konstitutivním významem, byť o ní věděly, protože její právní následky bez zápisu nemohou vůbec nastat. Oba důsledky jsou třetím osobám spíše ke škodě.

Podle názoru prof. JUDr. Pelikánové³⁴ je používání konstitutivních zápisů důsledkem nedomyšlení jejich nevýhod a důsledkem nepochopení materiálního principu publicity. Je chybné domnívat se že, jenom konstitutivní zápis zajišťuje právní bezpečnost. Tu zajišťuje princip publicity.

S uvedeným názorem se plně ztotožňuji. Je pravdou, že konstitutivní zápisy jsou velice rozšířené. Negativní materiální publicita, plně postačí k ochraně práv a oprávněných zájmů osob a konstitutivní zápis zbytečně přináší některé výše uvedené nevýhody.

6.2 Deklaratorní zápisy

Jestliže právní účinky nejsou vázány na zápis do obchodního rejstříku, jedná se o zápis deklaratorní (stvrzující právní stav). Právní skutečnost nastává bez ohledu, zda byla nebo nebyla zapsána do obchodního rejstříku a zápis má význam jedině z hlediska principu materiální publicity. Tyto zápisy pouze deklarují, které skutečnosti nastaly dříve z jiných právních důvodů.

Deklaratorní účinky mají například zápis či výmaz sídla zapsaného subjektu, statutárních orgánů, zápis vstupu obchodní společnosti do likvidace, zápis či výmaz likvidátora obchodní společnosti, družstva, státního podniku, zápis či výmaz osob společníků společnosti s ručením omezeným, veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti, zápis změny výše vkladů společníků společnosti s ručením omezeným či komanditistů komanditní společnosti, zápis jediného akcionáře u akciové společnosti, zápis změny výše základních členských vkladů u družstva, zápis změny výše základního zapisovaného kapitálu u družstva, zápis či výmaz členů dozorčích rad či kontrolních komisí, zápis nebo výmaz příspěvkové organizace, zápis akciové společnosti České dráhy, zápis státní organizace Správa železniční dopravní

³⁴ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1 díl*, 4 vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 274

cesty, zápis Povodí Labe, Povodí Odry, Povodí Moravy, Povodí Ohře a Povodí Vltavy, státních podniků, zápis České konsolidační agentury.

6.3 Význam zápisů

Osoba zapsaná v obchodním rejstříku je podnikatelem z titulu zápisu. I když dosud nepodniká a podnikatelem nikdy nebyla, samotným faktem zápisu se každá zapsaná osoba stává podnikatelem.

Podnikáním ve smyslu obchodního zákoníku se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku (§ 2 odst.1 ObchZ). Podnikání je tedy činností, jejíž všech pět pojmových znaků musí být splněno současně. Co se týče soustavnosti, nemusí být činnost vykonávána každý den, nicméně musí být nesena úmyslem pokračování v této činnosti a jejím opakováním. Samostatnost znamená, že se podnikatel rozhoduje sám, řídí sám svou činnost a není na nikoho přímo vázán. Provádění vlastním jménem se vztahuje na to že podnikatel musí úkony při podnikání činit pod svojí obchodní firmou. Dále je povinen podnikatel odpovídat za závazky dle obchodního zákoníku a provádět činnost s tím, že očekává zisk. Zda ho dosáhne nebo zda se dostane do ztráty, není rozhodné.

Osoba zapsaná v obchodním rejstříku má určitá specifická oprávnění, která nezapsaná osoba nemá. Může si například zřídit prokuru, organizační složku podniku, být nájemcem podniku, protože podmínkou vzniku odštěpného závodu, účinnosti prokury i nájmu podniku je odpovídající zápis do obchodního rejstříku.

Skutečnost, zda osoba je zapsána do obchodního rejstříku má také velký význam z procesní stránky. Podle § 9 OSŘ odst. 3 písm. a) rozhodují Krajské soudy v obchodních věcech jako soudy prvního stupně ve věcech obchodního rejstříku.

7. Princip publicity

Obchodní rejstřík je založen na principu publicity, nebo-li princip veřejné důvěry (víry). Tento princip byl také jedním z hlavních důvodů vzniku. Princip publicity v sobě zahrnuje princip materiální publicity a princip formální publicity, jež společně dávají obchodnímu rejstříku povahu veřejné listiny. Tím, že jsou v dnešní době zápisy dostupné také v rámci sítě internet, se princip publicity rozšiřuje a prolíná do moderních forem komunikace.

Odchytkou od principu publicity je zavedení nucené správy podle zvláštních předpisů³⁵. Nucená správa se do obchodního rejstříku zapisuje, ale zvláštní zákony prohlašují její zápis pouze za deklaratorní a rozhodnutí o zavedení nucené správy je účinné vůči každému již okamžikem doručení.

Princip publicity včetně práva nahlížení do listin, práva žádat jejich opisy a osvědčení a včetně sankcí ve formě pokut za nedodržení povinnosti zveřejňování zápisů byl poprvé zákonně formulován v § 18 uvozovacího zákona k obchodnímu zákoníku ze 17. prosince 1862. V socialistickém právu byl princip publicity opuštěn.

Obchodní zákoník z roku 1991 princip publicity sice nezakotvoval, ale ta byla dostatečně obsažena v § 200c OSŘ³⁶.

7.1 Princip materiální publicity

Princip materiální publicity, jinak nazýván princip dobré víry je upraven v § 29 odst. 1 a 3 ObchZ a má dvě stránky pozitivní a negativní.

7.1.1 Negativní stránka principu materiální publicity

Negativní stránka principu materiální publicity je upravena v § 29 odst. 1 ObchZ. Znamená, že proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do obchodního rejstříku, nemůže ten, jehož se zápis týká, namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti, nestanoví-li zákon jinak (§ 29 odst. 1). Původní znění tohoto odstavce charakterizovalo tento princip pomocí termínu „nenamítatelnost“, dnešní úprava používá pojem „namítatelnost“, stejně jako u pozitivního principu materiální publicity³⁷.

Jinými slovy lze negativní stránku materiální publicity charakterizovat tak, že pokud skutečnost nebyla v obchodním rejstříku zapsána, přestože zapsána být měla, nemůže zapsaný podnikatel, proti tomu, kdo jednal v důvěře v pravdivost zápisu namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti. Osoba, která jedná v důvěře v obchodní

³⁵ Srov. z. č. 21/1991 Sb., o bankách, z. č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, z. č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, z. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, z. č. 363/1999Sb., o pojišťovnictví.

³⁶ §200c OSŘ ve znění z. č. 519/1991 Sb: „(1) Obchodní rejstřík je každému přístupný, každý má právo do něho nahlížet a pořizovat z něho opisy a výpisy. (2) Na požádání lze z rejstříku vydat úřední opis, výpis nebo potvrzení o určitém zápisu, popřípadě potvrzení o tom, že v rejstříku určitý zápis není.“

³⁷ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1 díl*, 4 vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s. 278

rejstřík je ta osoba, která neví, že zápis v obchodním rejstříku neodpovídá skutečnosti a důvěřuje tomu, že údaj zapsaný v obchodním rejstříku je v souladu se skutečností.

Jestliže někdo věděl nebo musel vědět, že zápis neodpovídá skutečnosti, je pro něj rozhodující skutečný stav a ne stav zapsaný v rejstříku. Nejednal v dobré víře, proto postrádá ochranu. Kdyby chtěl zapsaný podnikatel namítat, že zápis v obchodním rejstříku neodpovídá skutečnosti, musel by prokázat, že osoba, která toto namítá, věděla o tom, že zápis v obchodním rejstříku skutečnosti neodpovídá. Důkazní břemeno nese zapsaný podnikatel.

Z Judikatury: R5/2001: Negativní stránka principu publicity obchodního rejstříku působí objektivně, bez ohledu na zavinění (R36/2001, s. 293). Osoba zapsaná se nemůže dovolávat vůči tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do obchodního rejstříku, nesprávnosti zápisu, ani když nesprávnost zápisu způsobila jiná osoba nebo rejstříkový soud.

Nově je také upravena v ustanovení § 29 odst. 7 negativní publicita obsahu listin ukládaných do sbírky listin, které je plně v souladu s čl. 3a odst. 4 První směrnice. Podnikatelé mohou do sbírky listin ukládat také listiny i v jiných jazycích než v češtině a to vždy s překladem dané listiny. Novela stanovila různý režim pro listiny sepsané v některém z úředních jazyků Evropské unie a pro listiny sepsané v ostatních jazycích. Pokud se jedná o jiný jazyk než je některý z úředních jazyků Evropské unie nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor musí být překlad úředně ověřen.

Jestliže česká a cizojazyčná verze nesouhlasí, mohou se třetí osoby dovolávat údajů obsažených v textu cizojazyčné listiny uložené ve sbírce listin, ledaže by zapsaná osoba prokázala, že třetí osoba o rozporu s českou verzí listiny věděla. Avšak zapsaná osoba se vůči třetím osobám může dovolávat jen údajů uvedených v českém znění. Pokud se ovšem jedná o překlady z jazyků, které nejsou úředními jazyky Evropské unie, mohou se třetí osoby dovolávat jenom českého znění, i kdyby o rozporu věděly.

7.1.2 Pozitivní stránka principu materiální publicity

Pozitivní stránka principu materiální publicity spočívá v tom, že údaje a obsah listin zapsaných v obchodním rejstříku jsou účinné vůči každému ode dne jejich

zveřejnění (§ 29 odst. 3 ObchZ). Pozitivní stránka principu materiální publicity se dá také charakterizovat původním pojmem „účinnost“ nebo současným „namítatelnost“.

Zveřejnění je definováno jako publikace údajů určených obchodním zákoníkem v Obchodním věstníku (§ 769 ObchZ) nebo den publikace oznámení o zápisu skutečnosti do obchodního rejstříku v Obchodním věstníku.

Způsob a rozsah zveřejnění údajů vyžadovaných a podrobnosti o způsobu dokládání skutečností zapisovaných do obchodního rejstříku je upraven podle § 770 ObchZ nařízením vlády ČR č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku.

Rejstříkový soud zveřejňuje zápis(i) změnu zápisu či výmaz) bez zbytečného odkladu pouze tehdy, pokud sám zapsaný subjekt není povinen zveřejnit údaje, jež jsou předmětem zápisu (§ 27 odst. 4). V obchodním rejstříku se buď zveřejňuje celý obsah zápisu nebo jen oznámení o tom, že byl proveden zápis určitého údaje nebo že do sbírky byla uložena listina. Některé listiny, které jsou povinně ukládány do sbírky listin, nejsou bez zveřejnění účinné. Jedná se například o výroční zprávy, převod zisku či ovládací smlouvy.

Na rozdíl od zveřejnění, které vždy znamená publikaci v Obchodním věstníku, rozeznává zákon také uveřejnění, jenž může být provedeno i jinak než zveřejněním v Obchodním věstníku, například v denním tisku.

Proti tomu, komu bylo známo provedení zápisu v obchodním rejstříku, jsou zapsané skutečnosti účinné již ode dne tohoto zápisu. Avšak namítat zapsané skutečnosti, jejichž zveřejnění zákon ukládá, může zapsaná osoba vůči třetím osobám až od okamžiku jejich zveřejnění, ledaže by prokázala, že byly třetí osobě známy. Důkazní břemeno o tom, že třetí osoba znala zapisovaný údaj, nese osoba, jíž se zápis týká.

Je nezbytné, aby třetí osoba byla osobou, jíž se zápis týká, výslovně upozorněna na změnu. Proto je v obchodním styku obvyklé oznamovat změnu např. ve statutárních orgánech bezprostředně po jejím provedení stálým smluvním partnerům. Vzhledem k tomu, že břemeno nese zapisovaná osoba, bude v praxi nezbytná písemná forma.

Výše uvedenou zásadu dále rozvádí § 29 odst. 3 ObchZ v druhé větě, podle níž údaje a obsah listin není možno namítat vůči třetím osobám do šestnáctého dne po zveřejnění, jestliže třetí osoba prokáže, že o nich nemohla vědět. Zde leží důkazní

břemeno na třetí osobě, která musí prokázat, že o uvedené skutečnosti objektivně vědět nemohla a ne že o nich nevěděla jen z nedbalosti.

Zapsané skutečnosti se ode dne zápisu do Obchodního rejstříku a ode dne zveřejnění považují za obecně známé, tudíž nikdo se nemůže namítat jejich neznalost³⁸.

Nesoulad mezi zapsanými a zveřejněnými údaji resp. uloženými listinami řeší ustanovení § 29 odst. 4 ve prospěch zapsaných skutečností³⁹. Úprava tohoto ustanovení byla převzata z První směrnice, až na to, že První směrnice umožňuje zveřejnění obsahu listin ukládaných do sbírky listin a podle české právní úpravy zveřejňuje rejstříkový soud pouze uložení listiny do sbírky listin, nikoliv její obsah⁴⁰.

Zákonodárce zde usuzuje, že k nesouladu došlo až v průběhu publikace a za spolehlivější znění pokládá znění prvotní, tedy zapsané. Zákon ovšem umožňuje, aby se tyto osoby dovolaly zveřejněného znění, neboť nemají povinnost srovnávat zveřejněné a zapsané znění. Důkazní břemeno nese zapsaný podnikatel, který musí prokázat, že osobě, která se dovolává zveřejněného znění, byl zapsaný stav znám.

Pozitivní stránky principu materiální publicity se ještě týká ustanovení § 29 odst. 5 ObchZ. Toto ustanovení má sankční charakter. Při porušení povinnosti podnikatele nechat zapsat do obchodního rejstříku stanovené údaje a uložit určité listiny do sbírky listin určuje, že v případě deklaratorních zápisů, se mohou třetí osoby dovolávat zveřejňovaných údajů a obsahu listin ještě před zveřejněním. To neplatí u konstitutivních zápisů, protože jako právní skutečnosti dosud neexistují. Lhůtu pro splnění povinností stanoví § 32 odst. 3 ObchZ (bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti).

Princip materiální publicity se ještě objevuje v ustanovení § 30 odst. 1., které navazuje na § 13 ObchZ a provádí čl. 8 První směrnice. Podle tohoto ustanovení se nikdo nemůže vůči třetím osobám dovolávat porušení právních předpisů, společenské smlouvy nebo stanov při volbě nebo jmenování orgánů nebo členů orgánů právnických osob od okamžiku zveřejnění tohoto zápisu, ledaže třetí osoba o porušení věděla. Princip publicity zde eliminuje možnost, aby kdokoli vůči třetí osobě namítal

³⁸ Srov. Čl. 3 odst. 5 První směrnice

³⁹ „...Není možné dovolat se vůči třetím osobám zveřejněného znění...“

⁴⁰ Srov. Vládní nařízení č. 503/2000 Sb. o Obchodním věstníku.

porušení právních předpisů při volbě a jmenování uvedených orgánů. Tento odstavec zakazuje dovolávat se vad jmenování nebo volby ve vztahu k zapsaným orgánům nebo jejich členům.

Ustanovení § 30 odst. 2 upravuje tzv. *soudní prohlášení za neplatné*. Prof. Pelikánová ve svém komentáři tento institut nazývá *konstitutivní výrok neplatnosti*⁴¹. Soud prohlašuje svým zamítnutím jmenování nebo volbu za neplatné a to *ex tunc* (od počátku), bez ohledu na to, zde jejich jmenování či volbu někdo napadl. Třetí osoby, které nabyly určitá oprávnění v dobré víře v době od jmenování nebo od volby statutárního orgánu do zveřejnění soudního rozhodnutí o neplatnosti, jsou chráněny a jejich práva nebudou dotčena. Předpokladem je již zmíněná dobrá víra, že volba či jmenování byly řádné. Rozhodnutí rejstříkového soudu o zamítnutí návrhu na zápis působí vůči všem.

7.2 Princip formální publicity

Princip formální publicity (§ 28 ObchZ) se projevuje v tom, že obchodní rejstřík je každému přístupný, každý má právo do něj nahlížet, pořizovat si kopie a výpisy.

V praxi lze rozlišovat dva typy výpisů. Prvním typem je tzv. aktuální výpis, jež zobrazuje současný právní stav zapsaného podnikatele, zobrazuje zapsané skutečnosti k okamžiku vyhotovení výpisu. Druhým typem je tzv. úplný výpis v němž jsou zachyceny všechny skutečnosti zapisované do obchodního rejstříku do celou dobu existence subjektu. Jedná se o skutečnosti, které platily v minulosti a byly v minulosti vymazány a zároveň skutečnosti, které jsou aktuální.

Je-li výpis úředně ověřený, je veřejnou listinou, která potvrzuje shodu obsahu zápisu v obchodním rejstříku s listinou, v níž je obsažen. Není-li dokázán opak, potvrzují veřejné listiny i pravdivost toho, co je v nich obsaženo nebo potvrzeno. To v případě výpisů z obchodního rejstříku znamená, že potvrzují stav zapsaný v obchodním rejstříku, tedy pravdivost toho, že v obchodním rejstříku je tento stav zapsán, a dále to znamená, že potvrzují i pravdivost toho, co je v obchodním rejstříku zapsáno.

⁴¹ PELIKÁNOVÁ, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1 díl*, 4 vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004, s 283

Podle ustanovení § 8 jednacího řádu lze do obchodního rejstříku nahlížet a pořizovat si z něho opisy a výpisy v úředních hodinách soudu a pod dozorem pověřeného zaměstnance soudu. Místnosti k tomu určené musí být zřetelně označeny a uvedeny na orientační tabuli soudu.

Na žádost je rejstříkový soud povinen vydat úředně ověřený úplný nebo částečný opis zápisu nebo listiny uložené ve sbírce listin, výpis nebo potvrzení o určitém zápisu nebo potvrzení o tom, že v obchodním rejstříku určitý zápis není. Úředním ověřením se potvrzuje shoda opisu nebo výpisu se zápisem v obchodním rejstříku nebo s listinou uloženou ve sbírce listin (§28 odst. 4 ObchZ).

Podle přechodných ustanovení Čl. V bodu 3 se obchodní rejstřík vede do 31. 12. 2006 pouze v listinné podobě, z čehož vyplývá, že opisy v elektronické podobě zatím nevychází. V současné době se tedy vydává opis pouze v listinné podobě a to ověřený, ledaže ze žadatel na ověření netrvá. Podle sazebníku soudních poplatků jsou ovšem všechny výpisy z obchodního rejstříku zpoplatňovány jak bez ověření, tak i s ověřením.

1. 1. 2007 již nabudou účinnosti všechna ustanovení Novely o vedení rejstříku v elektronické podobě a na žádost rejstříkové soudy automaticky vyhotoví neověřený opis v elektronické podobě. O ověřený elektronický opis může žadatel požádat jen, je-li jeho žádost podepsána zaručeným elektronickým podpisem podle zákona č. 227/2000 Sb. o elektronickém podpisu ve smyslu čl. 2 odst. 2 směrnice o elektronickém podpisu⁴², jež zabezpečí autenticitu původce úředně ověřeného elektronického výpisu a integritu jejich obsahu. O listinný opis se proto musí výslovně požádat a automaticky se vydává ověřený.

Tím se zcela mění dosavadní pravidlo, podle něhož rejstříkové soudy automaticky vyhotovují ověřený výpis, ledaže ze žádosti vyplývá něco jiného. Tato úprava vychází z První směrnice a evropská komise uvedený posun odůvodňuje tím, že lpění na platné úpravě by rejstříkovou agendu neúměrně prodražilo, a to bez odpovídající potřeby na straně žadatelů, neboť většina žádostí o elektronické výstupy z rejstříku prokazatelně sleduje pouze informativní účely⁴³.

⁴² Evropská směrnice č. 1999/93/ES ze dne 13. prosince 1999.

⁴³ Srov. Čech, P.: *Novela první směrnice ES – průlom do vedení rejstříků*, Právní zpravodaj, 2003, č. 8, s. 10 – 13.

Podle mého názoru je v České republice stále třeba na mnoha úřadech a institucích předkládat ověřený listinný výpis z obchodního rejstříku. Proto se domnívám, že tato forma výpisu bude stále často požadována, pokud ji budou i ostatní subjekty vyžadovat.

Požadavek na formu výpisu stanovený v ustanovení § 28 odst. 5 ObchZ je podle mého názoru zmateně a nesrozumitelně implementován a je třeba, aby byl v nejbližší době novelizován.

První směrnice také v čl. 3 odst. 3 upravuje vybírání poplatků za pořízení opisu zápisu, a to tak, že výše poplatku nesmí překročit úhrn skutečně vynaložených nákladů na jejich zpracování.

Podle Sazebníku PoplZ je za vyhotovení opisu bez ověření za každou i započatou stránku stanoven poplatek ve výši 50,- Kč a s ověřením za každou i započatou stránku poplatek ve výši 70,- Kč.

Právo nahlížet do obchodního rejstříku se vztahuje na vlastní obchodní rejstřík a na sbírku listin, jež je součástí obchodního rejstříku. Samotný rejstříkový spis ovšem veřejný není, tudíž nahlížet do něj mají právo jenom účastníci řízení, jejich zástupci a osoby, jimž to dovolí předseda senátu a pouze ti také mohou činit ze soudního spisu výpisy a opisy.

Právním důsledkem principu formální publicity je povinnost rejstříkového soudu provedení zápisu zveřejňovat v Obchodním věstníku.

8. Povaha a společenské funkce obchodního rejstříku

Společenské funkce obchodního rejstříku jsou informativní, korektivní, zajištění právní jistoty, nebo-li ochrana třetích osob. Všechny uvedené funkce se prolínají a těsně spolu souvisí.

Prvořadá funkce obchodního rejstříku je poskytovat blíže neurčenému okruhu třetích osob pravdivé informace o subjektech v něm zapsaných. Obchodní rejstřík je veřejným seznamem, do nějž může kdokoli nahlížet. Informativní funkce se projevuje v tom, že kdokoli si může činit výpisy a opisy. Poskytuje informace o aktuálním i o minulém právním stavu zapsaného subjektu a tím usnadňuje orientaci mezi podnikateli. Informativní funkci plní vůči třetím osobám a vůči samotným zapsaným subjektům.

Korektivní funkce spočívá v tom, že soud, alespoň částečně zkoumá platnost některých právních úkonů. Právní předpisy určují, které právní úkony a právní skutečnosti v jejichž důsledku došlo ke změně rejstříkového stavu, je třeba platně doložit.

Třetí osoby jsou chráněny, jak pozitivním tak negativním principem publicity v materiální smyslu. Obchodní rejstřík poskytuje informace o obchodních partnerech. Zprostředkovává komunikaci mezi osobami, které jsou v rejstříku zapsány blíže neurčeným počtem dalších osob a orgánů (princip formální publicity).

9. Praxe obchodních rejstříků a pokusy o zefektivnění práce rejstříkových soudů

Do účinnosti Novelu býval obchodní rejstřík nejčastěji kritizován ze dvou hlavních důvodů. Prvním důvodem bylo, že při vyřizování zápisů do obchodního rejstříku fungovala korupce a druhým důvodem byly dlouhé čekací lhůty na zápis do něj. Podle mnou zjištěných informací byla ovšem situace před Novelou podstatně příznivější než před několika lety. Lhůty na zápis se většinou snížily a tudíž nebylo už potřeba podplácet soudce, aby urychlily zápis. Korupci ostatně ještě nikdo nepodložil žádnými konkrétními důkazy.

A proč byly rejstříkové soudy tak pomalé? Touto otázkou se již zabývá a zabývalo mnoho fundovaných odborníků a institucí, kteří navrhli zajímavá řešení. V polemikách a možnostech, jak zefektivnit obchodní rejstřík, zazněli od roku 2000 tři zajímavé názory. Všechny se shodovaly v tom, že obchodní rejstřík je třeba zrychlit, zefektivnit a učinit transparentním.

První pokus o změnu ve fungování obchodního rejstříku požadoval privatizaci této služby. Jednalo se o návrh zákona o registrátorech, který připravila se svým týmem prof. Irena Pelikánová jako tehdejší členka prezidia Komise pro cenné papíry. Jako vzor použila francouzskou úprava. Vláda ovšem dne 15. října 2001 vyjádřila s návrhem nesouhlas a poslanci návrh odmítli. Systém soukromých registrátorů v současné době úspěšně funguje ve Francii, Španělsku a v Nizozemsku.

Další možností bylo zřízení nového správního úřadu pro vedení obchodního rejstříku. Nevýhodou bylo, že by ještě narostl už tak vysoký počet úřadů.

Posledním návrhem bylo převedení agendy obchodního rejstříku na již existující subjekt, a to na Hospodářskou komoru. V polovině roku 2004 představila Hospodářská komora a World Trade Centre Praque vlastní informační systém Axis4Info. Jedná se o databázový registr k vyhledávání firem, výrobců a obsahuje základní ekonomické ukazatele o firmě. Narozdíl od obchodního rejstříku, zde mohou samy podniky aktualizovat údaje. Podle odborníků je databáze vhodná hlavně pro vyhledávání dodavatelů a odběratelů, její nevýhoda spočívá v nespolehlivosti a roztržitosti údajů a hlavně v dobrovolném poskytování údajů ze strany podnikatelů.

Všechny tyto pokusy neobstály a vláda již rozhodla tak, že obchodní rejstřík bude i nadále veden soudy a jediným oficiálním registrem českých firem zůstává obchodní rejstřík, který obsahuje povinné údaje včetně historie změn. Je veřejně přístupný na www.justice.cz. Ministerstvo bylo pověřeno, aby předložilo další návrhy, ale práce na nich byly zdlouhavé a spočívaly jen v nepatrných úpravách platného stavu. Toho využila parlamentní opozice a do Poslanecké sněmovny byl předložen návrh poslance J. Pospíšila (sn. tisk 566), který získal podporu napříč politickými spektrem.

Zájem na zefektivnění obchodního rejstříku byl enormní, o čemž svědčí neobvyklá politická shoda při přijímání předlohy novely obchodního zákoníku provedené zákonem č. 216/2005 Sb. a fakt, že při konečném hlasování v poslanecké sněmovně před předložením návrhu Senátu pro něj hlasovalo 186 z přítomných 188 poslanců.

10. Závěr

V současné době pracně navazujeme na přerušenu nit vývoje v oblasti obchodního rejstříku a snažíme se vybudovat spolehlivou, rychlou a pružnou instituci obchodního rejstříku.

Po zhodnocení naší hmotněprávní i procesněprávní úpravy, týkající se obchodního rejstříku, lze konstatovat, že byl v poslední době díky novelizaci ObchZ a OSŘ učiněn, i přes značnou a mnohdy oprávněnou kritiku, velký krok kupředu.

Novela postihla fungování obchodního rejstříku jako instituce, zavedla revoluční novoty v oblasti českého obchodního práva a podstatným způsobem zasáhla do systému obchodního rejstříku.

Největší změnou v hmotně právní úpravě je elektronizace obchodního rejstříku. Na základě novely První směrnice jsou členské státy Evropské unie povinny nejpozději od 1. 1. 2007 zajistit plnou elektronizaci obchodních rejstříků. Od tohoto data budou rejstříkové soudy povinny přijímat podání v listinné i v elektronické podobě, žadatelé budou smět elektronicky žádat o výpis z obchodního rejstříku a rejstříkové soudy budou povinny v elektronické podobě výpis vyhotovit. Avšak do 31. 12. 2006 nelze použít žádné ustanovení, které se týká elektronizace obchodního rejstříku.

V současné době je ta část obchodního rejstříku, ve které jsou uvedeny zákonem stanovené údaje o podnikatelích, vedena pouze v elektronické podobě. Elektronizace sbírky listin již sice zahájena byla, ale mnoho nepokročila. K převádění jiných listin než zakládanych do sbírky listin zatím přikročeno nebylo.

Na druhou stranu množství zapisovaných skutečností a požadavky na dodržení přísné formy celé řady přikládanych listin pro registraci, resp. ukládaných do Sbírk listin, zůstalo i po Novele v podstatě nezměněno. Příliš zapisovaných údajů je většinou interní záležitostí podnikatele a dopad na právní poměry třetích osob je malý. I kdyby to tak nebylo, je třetí osoba chráněna jednak principem publicity obchodního rejstříku a jednak zásadou dobré víry a ochranou řádně nabytých práv.

Také v procesním základu byly provedeny nezbytné změny. Fungování obchodního rejstříku je nově ovládáno tzv. registračním principem, v jehož důsledku rejstříkový soud přezkoumá jen formální předpoklady návrhu. Nově lze podat návrh na zápis do obchodního rejstříku pouze na stanoveném formuláři a doplnit ho uvedenými přílohami. Soud je povinen provést zápis nebo rozhodnout o návrhu, pokud návrh neodmítl, nejpozději do 5 pracovních dnů (v prvním roce účinnosti zákona do 10) od podání návrhu. Neprovede-li soud zápis uplatní se tzv. fikce zápisu. Novela také zúžila počet osob, které jsou považovány za účastníky rejstříkového řízení.

Ideální by bylo, kdyby i ostatní subjekty, jež vydávají potřebné listiny pro zápis do obchodního rejstříku, jako notáři, živnostenské úřady, katastrální úřady, standardně vydávaly osvědčení v elektronické podobě.

Teprve praxe ukáže, nakolik se zákonodárci podařilo dosáhnout pro podnikatele skutečného zjednodušení, zrychlení a zlevnění procedur.

11. Seznam literatury

Časopisecká:

Dědič, J.: Řízení ve věcech obchodního rejstříku (I. II. část) Právo a zákonnost, 1992, č. 6 a 7, s. 330 a 429

Bartošíková, M.: K zápisu společnosti s ručením omezeným do obchodního rejstříku, Právní praxe v podnikání, 1994, 7-8, s. 9.

Eliáš, K.: Obchodní rejstřík, Právník 1995, č. 1

Winterová, A.: Nad osmnáctou novelou (a devatenácti novelizacemi) občanského soudního řádu, Právní praxe, 1996, 4, s. 186

Myslil, S.: Právní úprava obchodního rejstříku, Bulletin advokacie 2002, č. 10, s. 20

Čech, P.: Novela první směrnice ES – průlom do vedení rejstříků, Právní zpravodaj, 2003, č. 8, s. 10 - 13

Dědič, J.: Malé zamyšlení nad významnou novelou obchodního zákoníku, Právní zpravodaj, 2005, č. 7. s. 1 – 6

Bartošíková, M., K některým stále sporným otázkám založení a vzniku obchodních společností, BULLETIN ADVOKACIE, 2005, č. 5, s. 8 - 11

Jindřich, M.: K soudnímu přezkumu ve věcech obchodního rejstříku, Právní zpravodaj, 2005, č. 7. s. 6 – 8

SURGA, O., *Obchodní rejstřík bez dechu* [online], 2006, Url: http://pravnicaradce.ihned.cz/1-10024760-17670620-F00000_d1-4f

Knižní:

Malovský-Wenig, A., Příručka obchodního práva. Praha: Československý Kompas v Praze, 1947, 510 s.

Reinhart R., Schulz, D., Gesellschaftsrecht, 2. Aufl., Tübingen: Mohr, 1981.

Eliáš, K., Společnost s ručením omezeným. 1. vyd. Praha: PROSPEDTRUM, spol. s. r. o. 1997. 256 s.

Hácha, E. – Hoetzel, J. – Weyr, F. Laštovka, K.: Slovník veřejného práva československého, Sv. III, pod redakcí J. Havelky, Polygrafia, Brno, 1934, reprint Eurolex Bohemia, Praha 2000, s. 727 – 730.

Slovník veřejného práva Československého Sv. III, pod redakcí J. Havelky, Polygrafia, Brno, 1934, reprint Eurolex Bohemia, Praha, 2000, s. 727 – 730 s.

Dědič, J., Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl, 1. vydání, Praha: BOVA POLYGON, 2002, 848 P.

Kratochvílová, H., Zrušení firem. Likvidace a úpadek se vzory podání. Praha: C. H. Beck, 2002, 176s.

Holejšovský, J. Obchodní rejstřík a další registry vedené soudy. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1077 s.

Pelikánová, I., Srovnávací právo obchodní. Veřejná obchodní společnost. 1. vyd. Praha: NAKLADATELSTVÍ ORAC s. r. o., 2002.

Grunewald, B., Gesellschaftsrecht, 5. Aufl., Tübingen: Mohr Siebeck, 2002.

Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl, 4 vyd., Praha: ASPI Publisching, 2004, 608. P.

Dědič, J., Čech, P., Obchodní právo po vstupu ČR do EU aneb co všechno se po 1. květnu 2004 v obchodním právu změnilo?. 1 vyd., Praha: BOVA POLYGON, 2004, 376 s.

Holešovský, J., Obchodní rejstřík a řízení před rejstříkovým soudem. 1 vyd. Justiční Akademie České republiky, 2004.

Štenglová, I., Obchodní rejstřík po novele. Praha: ASPI, a. s., 2005, 268 s.